

Ніва

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

<http://www.kurier-poranny.com/niwa>

№ 34 (2310) Год XLV

Беласток 20 жніўня 2000 г.

Цана 1,50 зл.

Весялей чым мела быць

Яўген МІРАНОВІЧ

Калі пачыналася падрыхтоўка да выбарчай кампаніі на пост прэзідэнта III Рэчы Паспалітай, вядома было, што можа быць смешна і страшна. Цяжка, аднак, было прадбачыць, што палітычнае кабарэ можа дасягнуць узроўню фарсу.

Калі пішу гэты фельетон, былы прэзідэнт Лех Валэнса, які з'яўляецца быццам бы сімвалам палітычных пераўтварэнняў у Польшчы, не дапускаеца заkonам нават стаць кандыдатам на пост прэзідэнта. Палітычнае канкурэнцыя знайшла ксеракопіі дакументаў, якія сведчаць, што Валэнса быў агентам камуністычнай бяспекі і за адпаведную плату даносіў на сваіх калег. Тыя, што сядзелі ціха, і сёння прыйшлі да ўлады ці стараюцца паширыць свою ўладу, даказваюць, што дваццаць пару гадоў таму Валэнса дзейнічаў згодна з інструкцыямі польскай палітычнай паліцыі, якая, як вядома, была поўнасцю падпрадкавана савецкаму КДБ. Ідучы далей гэтым следам можна дайсці да высновы (хто ведае ці так яно не станеца?!), што „Салідарнасць” і ўся польская рэвалюцыя была творам савецкай палітычнай паліцыі. Да гэтай пары гаварылася перш за ўсё пра амерыканскія крыніцы фінансавання падзення камунізму ў Польшчы, а тут раптам аказваеца, што стваральнік „Салідарнасці” быў агентам камуністычнага лагера і працаў пад псеўданімам „Болек”.

Нягледзячы на тое як закончыцца люстрацыя Валэнсы, ужо цяпер усе салідарніцкія святасці моцна акампраметаваліся. Сёння, калі ў свет пайшла інфармацыя, што „Салідарнасць” стварылі агенты камуністычнай бяспекі, сярод мільёнаў грамадзян Польшчы ўзнікне пытанне пра сэнс перамен, якія прывялі да масавага беспрацоўя, бандытызму, карупцыі і ўбістваў некалькі мільёнаў людзей. Такая сітуацыя найчасцей прычыняеца да ўзнікнення дыктатарскіх рэжымаў. Польшчы пакуль што гэта не пагражае, але грамадства ўжо гатавае да ірацыянальных жэстаў.

Другі кандыдат на прэзідэнта, праўячы прэзідэнт Аляксандр Кваснёўскі, таксама меў клопаты з Люстрацыйным судом. Было падазрэнне, што і ён быў агентам камуністычнай бяспекі. Гучыць гэта яшчэ больш парадаксальная, чым у выпадку Валэнсы, таму што Кваснёўскі, як высокі чыноўнік камуністычнай партыі, фармальна быў начальнікам спецслужбай. Аднак, паводле прэс-камюніката Люстрацыйнага суда, абодва прэзідэнты III Рэчы Паспалітай, свабоднай ужо краіны, падазраваліся, што былі агентамі палітычнай паліцыі, якая была цесна звязана з КДБ. Зразумела, што ў такой сітуацыі рэлігійна апраўдаеца падпрадкаванне

Кузніца. Прыезджае цягнік з Гродна.

Спіртаношы

Мікола ВАЎРАНЮК

— Няправуда, што пераліваем гарэлку ў прэзерватывы, — смяеца Юрка, — застаецца непрыемны асадак. Возім у фольгавых торбачках. Найлепшыя, выгодныя і моцныя польскія „woreczki śniadaniowe”.

Юрку 27 гадоў, жыве ў Гродне. Утрымліваеца з гандлю алкаголем ад 1996 года. Спрабаваў рознага, цягай на сабе літры гарэлкі праз мяжу. Стаяў на беластоцкіх таўкучках, дастаў у Кузніцы ад сваіх рэкецёраў так што, — паводле яго слоў, — „галава была як кавун”. Цяпер не ідзе на рызыку. Бярэ дазвolenыя заkonам літр спіртнога і 10 каробак цыгарэт. Некалькі бутэлек і кардонку ўдаецца раздаць пасажырам. Збірае ўсё назад у Кузніцы, тут жа прадае і вяртаецца назад у Гродна. Ад паездкі мае нямнога — 5-7 долараў чыстага даходу — але ездзіць у Кузніцу рэгулярна, разоў дваццаць у месяц. Зарабляе пяць разоў больш, чымсыці настаўнік у гродзенскай школе, або рабочы на заводзе.

Ігара два гады таму выкінулі з Гродзенскага спіртзавода за дробны крадзеж. З тae пары можна сказаць — займаеца наяўнай рэкламай прадуктаў роднага завода ў Польшчы. Ад нейкага часу памагае яму жонка.

— Муж цяпер зарабляе некалькі разоў больш за мяне, хоць я маю пастаянную працу, — кажа яна. — Таму падумала я, што варта і мне паспрабаваць. Першы раз як перасякала мяжу, то ўва мne ўсё дрыжэла, але наступным разам пайшло ўжо лепш і памалу прывыкла. Паедзеш, штось прадасі, штось купіш дахаты, падвойная выгада.

Гарэлку пераліваюць у торбачкі, каб лягчэй схаваць ад вачей пагранічнікаў і мытнікаў. Бутэлкі едуць асобна, пад лаўкамі, у сметніцах (калі прыбіральшчыца іх падмяце, можна ад яе адкупіць за пару грошаў), каб у Кузніцы зноў на поўніца. Прыйм закручваюцца яны

Для будучых пакаленняў

У музейных складах захоўваецца многа экспанатаў, якімі ў мінулым карысталіся беларусы ў штодзённым поўніце. Адчуваю моцны пах мінулай эпохі. Мае экспурсаводы з сантыментам паказваюць сабраныя экспанаты і правяраюць мае веды пра іх.

[болей ↗ 3]

Блізкая гісторыя

Ангажаванасць і сумленная праца Барбары Салавей і Кінгі Макарчук-Яцкоўскай дачакаліся належнага прызнання. Іх конкурсная праца пра пакутных вазакоў „Chłopska śmierć” атрымала II месца ў конкурсе „Блізкая гісторыя” арганізаваным Асяродкам КАРТА і Фондам імя Стэфана Баторыя. У конкурсе прыняло ўдзел 1 027 прац з Польшчы і замежжа.

[ўзнагарода ↗ 4]

З Гарадка родам

Міхась Арол свой літаратурны шлях пачаў у вельмі маладым узросце. У 1909 г. закончыў царкоўна-настайніцкую школу ў Ялоўцы і пачаў працаўаць там настайнікам. У гэтым жа годзе апублікаваў свой першы верш у віленскай „Нашай Ніве”. Было яму тады 19 гадоў.

[юбілей ↗ 5]

Зямля ўжо не корміць

Маё падарожжа па вёсках прайшло ў мінорным настроі. Усе жыхары на пытанне пра жніво то апускалі галовы, то цяжка ўздыхалі, наракаючы на неўраджай. Усе рытарычна пытали што будзе далей. Адчувалася паўсюдная адсутнасць аптымізму, сіл і надзеі на лепшую будучыню.

[жніво ↗ 5]

Адпачынак і малітва

У сабор прыходзілі 34 праваслаўныя вучні гайнайскіх падставовых школ: ад першага па шосты клас. Кожны дзень распачынаўся з сустрэчы са святаром, духоўнага настайлення і малітвы. Пасля снедання былі спатканні з катэхетам. Арганізатары прадбачылі некалькі сустрэч на антыалкагольныя тэмы з псіхолагам.

[жніві ↗ 9]

Гналі мух і самагонку

Самагонка ўдалася, так на 50 градусаў. Прыехаў гмінны сакратар партыі, паглядзець, як дзейнічае партыйная ячэйка. Іннат крыху баяўся, але паславі паўлітэрку на стол, а гаспадыня нарэзала пальцоўкі. Выпілі. Сакратар пахваліў...

[замалёўка ↗ 11]

Беларусь — беларусы

У гонар хрысціянкі, паэткі, патрыёткі

9 жніўня споўнілася 90 гадоў з дня нараджэння славутай беларускай паэткі Ларысы Геніуш. Напярэдадні гэтай даты 6 жніўня ў царкве ў мястэчку Зэльва была асвечана мемарыяльная дошка ў гонар гэтай славутай жанчыны, якая была ўсталявана ў храме. Тоё, што Праваслаўная царква так ушанавала памяць Ларысы Геніуш, справа невыпадковая. Паэтка ўсё жыццё была шчырай хрысціянкай. Нават у самыя змрочныя для Царквы часы, калі і сама Ларыса Геніуш была пад няспынным наглядам КДБ, яна адкрыта, не хаваючыся малілася Богу. У апошнія гады стала традыцыяй, што на дзень нараджэння паэткі ў Зэльву з Гродна прыезжала ў беларускамоўная святара, каб адслужыць паніхіду па славутай беларусцы. Сёлета маліца па Ларысе Геніуш і яе шматпакутнай сям'і, а таксама асвяціць мемарыяльную дошку прыехаў святар гродзенскага Пакроўскага сабора а. Анатоль. На ўрачыстасць прыехалі прадстаўнікі розных палітычных і грамадскіх арганізацый, творчай інтэлігенцыі з Гродна, Ваўкавыска, Слоніма, Мінска. Прыйшло шмат зэльвенцаў. Айцец Анатоль адзначыў, што Царква ў першую чаргу шануе Ларысу Геніуш як шчырую хрысціянку. Перад асвячэннем дошкі святар сказаў, што ў зэльвенскай царкве паэтка малілася, тут яе адпявалі і праводзілі ў апошні шлях, зараз памяць аб ёй застанецца ў царкве назаёсды.

Адразу пасля асвячэння дошкі людзі пайшли да магілы Ларысы і Янкі Геніушаў (на здымку). Зноў была адслужана паніхіда, ускладзены кветкі. З кароткімі прамовамі выступілі паэты, навукоўцы, якія былі знаёмыя з паэткай і моладзь, якая вучылася патрыятызму на яе творах. Мерапрыемства скончылася святочным канцэртам у мясцовым доме культуры, у час якога распачаўся збор подпісаў пад заявай да зэльвенскіх улад з просьбай прысвоіць вуліцы, на якой жыла паэтка, імя Ларысы Геніуш, а таксама ўсталяваць ў Зэльве помнік гэтай надзвычайнай жанчыне.

Зміцер КІСЕЛЬ

Фота Віталія ГЛЯ

тысяча літраў, а ў адной цыстэрне — 30 тысяч.

* * *

Тым беласточанам, якім перашкаджаюць „рускія” гандляры, бо: распіваюць народ, не плацяць падаткаў, абкрадаюць дзяржаўныя бюджет і г.д. прыпамінаю масавую турыстыку жыхароў „grodu nad Białyką” ў 70-я і 80-я гады ў Беларусь, Расію, Украіну, Венгрыю, Балгарыю, Турцыю. Мой бацька па сёння не перастае здзіўляцца сваёй сястры, якая дапёrlа аж да Палапанеса.

— А куды б Любя даехала, каб яшчэ якую школу кончыла?

Мікола ВАЎРАНЮК

Не ўсё ўдаецца схаваць ад мытнікаў.

Манаполія на праваслаўе

„Ведаеце ці вы, улюблёныя браты, за што хочуць загубіць мяне? За тое, што я не загадаў пасцілаць перад сабой багатыя дываны, што ніколі не жадаў я апранацца ў залатую і шоўкавую вопратку, што я не прынізіўся да таго, каб задавальняць сквапнасць гэтых людзей і не трymаў стала, адкрытага для іх”. Гэтымі словамі Іаана Златавуста 31 ліпеня распачаў сваю сустрэчу з гродзенскім журналістамі кіраўнік справамі Беларускай Народнай Праваслаўнай Царквы, настаяцель царквы св. Еўфрасінні Полацкай, што ў пасёлку Пагранічны Бераставіцкага раёна Гродзенскай вобласці айцец Іаан Спасюк. Звярнуцца да журналістай яго прымусілі абставіны, якія склаліся вакол яго царквы. Улады сумесна з кіраўніцтвам Рускай Праваслаўнай Царквы наладзілі сапраўднае паляванне на айца Іаана і яго прыхаджан. 28 ліпеня дайшло да таго, што ў час багаслужбы ў царкву ўварваліся міліцыянеры, павалілі святара на зямлю і на вачах вернікаў закавалі яго ў кайданкі.

Супрацьстаянне паміж уладамі і Рускай Праваслаўнай Царквой з аднаго боку, а прыхаджанамі царквы св. Еўфрасінні Полацкай на чале з а. Іаанам з другога цягненца ўжо больш году. На думку святара, яму не даюць спакою па двух прычынах. Па-першае, яшчэ два гады таму а. Іаан належалі да Рускай Праваслаўнай Царквы. Ён карыстаўся вялікай павагай у людзей, разам з прыхаджанамі ўпрадкоўвае могілкі, распачаў пабудову новай царквы. Па яго словах, ведаючы пра збядненне ў апошнія часы людзей, ён звярнуўся ва ўпраўленне Гродзенскай епархіі з просьбай зняць з прыхаджан аплату за рэлігійныя паслугі і вызваліць яго прыход ад штомесячных складак епархіальному ўпраўленню на час пабудовы царквы. Гэта было ўспрынята як бунт. Святара адлучылі ад прыхода. Супраць яго была сфабрикавана крымінальная справа. Аднак справа так нічым і не скончылася. Святар, якога падтрималі вернікі, стварыў у Пагранічным прыходзе Беларускай Народнай Праваслаўнай Царквы.

Гэта стала другой, ці не асноўнай, прычынай ганення. Як улады, так і Руская Праваслаўная Царква бачаць у беларускай царкве, у беларускай мове святара пагрозу сваёй русіфікатарскай палітыцы ў Беларусі. Па словах а. Іаана, ужо зараз на кожным яго набажэнстве прысутнічае не менш паўсотні вернікаў, а да яго калегі з Рускай Праваслаўнай Царквы прыхадзіць 5-6 чалавек. Зараз у Беларусі існуе 67 прыходаў БНПЦ. Усе яны дзяйнічаюць нелегальна, бо ўлады адмаўляюцца іх рэгістрація. Айцец Іаан упэўнены, калі б

адбылася рэгістрацыя, большасць прыхадаў на пагранічныя з Польшчай перайшлі б да БНПЦ.

Але якраз тое, што прыход не зарэгістраваны стала нагодай для ўлад распачаць пераслед святара. На яго неаднаразова накладваліся адміністрацыйныя штрафы за „незаконное богослужение”. Треба адзначыць, што пад царкву а. Іаан разам з прыхаджанамі абсталіваў вялікі вайсковы намёт, які размясцілі ў двары адной з прыхаджанак. Аднак дзейнічаюць улады не толькі з дапамогай пакаранняў, але і абяцанкамі. Як паведаміў а. Іаан, 10 ліпеня да яго завіталі два супрацоўнікі КДБ і пачалі ўгаворваць зняцца ў лона РПЦ. За гэта абяцалі або лепшы ў Беларусі прыход, або працу ў знешнім ведамстве Беларускага экзархата Рускай Праваслаўнай Царквы. Святара трохі збянтэжыла, чаму ўладкоўваць на працу збіраюцца не царкоўнаслужыцелі, а супрацоўнікі КДБ. Калі ён адмовіўся ад прапаноўкі, госці перайшлі да пагроз і скончылі тым, што папярэдзілі: маўляў, жывеш у лесе, а гэта вельмі небяспечна.

Нарэшце 28 ліпеня, у час набажэнства, у царкву-намёт уварваліся трох міліцыянеры і патрабавалі, каб святар пайшоў з імі. Той адказаў, каб пачакалі заканчэння службы. Аднак міліцыянеры накінуліся на айца Іаана, павалілі на падлогу і закавалі ў кайданкі. З дапамогай вернікаў святару удалося вырвацца і разам з жонкай і трывом дзяцьцемі прыехаць у Гродна. Праўда, ехаць яму прыйшлося закаваным у кайданкі. У абласным цэнтры святар хадзеў знайсці паратунак у замежным консульстве. Паколькі ў Гродне ёсьць толькі польская, а. Іаан звярнуўся туды. Аднак консул адмовіўся яму дапамагчы. Пад абарону святара ўзялі гродзенскія журналісты. У іх прысутнасці, гродзенскія міліцыянеры не затрымоўвалі а. Іаана. Яны вызвалілі яго ад кайданкаў і забралі пашпарт. Два дні святар з сям'ёй хаваўся. 31 ліпеня правёў сустрэчу з журналістамі. А на наступны дзень яго разам з дзецьмі затрымалі і завезлі ў Бераставіцу, дзе асудзілі на 5 сутак арышту. Дзяцей спачатку адправілі ў мясцовы шпіタル, пасля маці забрала іх дахаты.

Падчас размовы з журналістамі а. Іаан сказаў, што сапраўднае святарства заўсёды звязана з пакутніцтвам. Святар цяжка пры любой уладзе. Але скарацца а. Іаан не збіраецца. Ён упэўнена сцвердзіў, што не пакіне сваіх прыхаджан. Яго толькі хвалюе лёс жонкі і дзяцей. Таму а. Іаан намераны звярнуцца ў пасольства заходніх краін з просьбай забяспечыць бяспеку яго сям'і.

Зміцер КІСЕЛЬ

Камюніке

Генеральнае консульства Рэспублікі Беларусь у Беластоку паведамляе, што ў сувязі з пагадненнем, дасягнутым у час рабочых сустрэч прадстаўнікоў пагранічных і мытных службаў Рэспублікі Беларусь і Рэспублікі Польшча, а таксама ў выніку абмену дыпламатычнымі нотамі, ад 8 жніўня 2000 года ад 20⁰⁰ беларускага часу (ад 19⁰⁰ польскага часу) зачынены для руху пагранічныя пераходы Брушті — Кузніца-Беластоцкай.

Рашэнне Урада Рэспублікі Беларусь аб часовым спыненні руху на згаданым пагранічным пераходзе было прынята ў адказ на прапанову і настойлівія патрабаванні польскага боку аб правядзенні мадэрнізацыйных работ на пераходзе ў Кузніцы-Беластоцкай.

Беларускі бок ад снежня 1999 г. звяртаў увагу польскага боку, што поўнае закрыцце пагранічнага перахода ў Кузніцы-

Беластоцкай ускладніць перасяканне граніцы грамадзянам Беларусі, Польшчы і іншых краін.

Згаданае рашэнне беларускага ўрада было перададзена польскаму боку 3 жніўня 2000 г. дыпламатычнай нотай МЗС Рэспублікі Беларусь, нягледзячы на тое, што польскі бок паведаміў аб закрыцці згаданага перахода на рамонт ад 1 жніўня 2000 года са звыш паўтара-месячным спазненнем у тэрміне прадбачаным арт. 6 і 7 Дагавора паміж Урадам Рэспублікі Беларусь і Урадам Рэспублікі Польшча ў справах пагранічных пераходаў ад 24 красавіка 1992 г.

Дзеля сарганізовання свабоднага дарожнага руху цераз дзяржаўную граніцу Беларусі з РП, у адпаведнасці з узаемным дагаворам бакоў, ад 2 жніўня 2000 года для пасажырскага руху адкрыты пагранічны пераход Бераставіца — Бабруйскі.

Беласток, 9 жніўня 2000 г.

Генеральнае консульства
Рэспублікі Беларусь у Беластоку

Пра Беларускі музей у Гайнаўцы

Беларусы-энтузіясты з Гайнаўшчыны, а нават усяе краіны, бачылі вялікую патрэбу сабраць экспанаты, якія сведчаць аб багацці нашай культуры, і захаваць іх для наступных пакаленняў. Дзеля таго трэба было знайсці памяшканне і тады аказалася, што справа не зусім такая простая. Аднак Канстанцін Майсеня, Янка Хіліманюк, Мікалай Нікалаюк, Але́сь Барскі, Васіль Сакоўскі, Аляксей Харкевіч і многія іншыя адданныя беларусы пачалі змагацца за пабудову Беларускага музея ў Гайнаўцы. Некаторыя непрыхільнія нам чыноўнікі, якія беларусаў і нашу культуру прылічваюць да горшага гатунку, усялякімі способамі тармазілі гэтую вялікую справу.

У 1984 г. заснаваўся Грамадскі камітэт пабудовы Беларускага музея, а ў 1986 г. атрыманы быў дазвол на пабудову. Пачаўся вялікі ўздым пры зборы экспанатаў і дабравольных грошовых ахвяраванняў. Гроши на пабудову музея ўплачвалі жыхары паасобных вёсак, вучні падставовых і сярэдніх школ. Музей рос на вачах. Безупынным патокам паплыла цэгла, якую бысплатна выраблялі рабочыя Прядпрыемства будаўнічай керамікі са Старога Ляўкова. Транспарты з цэглай, цементам, драўнінай разгружалі беларускія дзеячы, ліцэісты і іншыя людзі добрай волі, не чакаючы за гэта заплаты.

Камітэт пабудовы на чале з яго старшынёй Канстанцінам Майсенем рабіў усё, каб будынак рос, красаваўся ў цэнтральным месцы Гайнаўкі. Да пабудовы з вялікім сэрцам паставіліся беларусы замежжа — са Злучаных Штатаў Амерыкі, Канады, Аўстраліі, Рэспублікі Беларусь і іншых краін. Тады „Ніва” ў кожным нумары друкавала спісы ахвяравальнікаў. Плылі гроши на рахунак ад ганаровых членоў камітэта, якія абавязаліся дабравольна ўплачваць штогод адпаведную складчыну. Замежныя госці часта наведвалі Гайнаўку і любаваліся будоўлай.

Вельмі многа дапамагала Рэспубліка Беларусь — грашыма, драўнінай, цементам, абсталяваннем і іншым. Прыяджалі адтуль важныя чыноўнікі, мастакі, літаратары, культурныя дзеячы. Дапамаглі яны ладзіць першыя выстаўкі, паглядзець якія прыязджалі экспкурсіі школьнікам і дарослым з усяе Польшчы і з заграніцы.

Аднак нехта, відаць, сурочыў справу, бо завяршэнне пабудовы запаволілася. Высах ручаёк ахвяраванняў ад мясцовых і замежных беларусаў. Няма ўжо долараў з Захаду, а і Беларусь прысялахах забылася пра музей, які мае быць адначасна асяродкам беларускай культуры. Таксама „ганаровыя” сябры Грамадскага камітэта, якія дабравольна прынялі членства, абярнуліся спіной адзін да аднаго. Большасць з іх не плаціць гадавых узносу на пабудову музея. А гэта перш за ўсё чыноўнікі, якім, дзякуючы беларускай меншасці, жыве ў вельмі добра.

Грамадскі камітэт пабудовы музея, рухавікамі якога з'яўляюцца Уладзімір Пятроўчук і Янка Хіліманюк, за фінансавай падтрымкай звярталіся да войтаў

Грамадскі камітэт пабудовы Музея і асяродка беларускай культуры ў Гайнаўцы праводзіць збор грошей на пабудову музея. Ахвяраванні на пабудову музея (у польскай і замежнай валютах) можна пералічваць на рахунак: **PKO BP Oddział w Hajnówce, nr konta: 5627-5454-132.** Жыхары Беларусі могуць уплачваць ахвяраванні на рахунак 141713 у Рэспубліканскім жылсацбанку горада Мінска. Адрас: Spoleczny Komitet Budowy Muzeum i Ośrodka Kultury Białoruskiej, 17-200 Hajnówka, ul. 3 Maja 42, tel. (+48 85) 682 30 16.

Для будучых пакаленняў

і бурмістраў. Пісьмова адгукнуўся толькі войт Нарваўскай гміны. Астатнія чыноўнікі маўчаць, быццам вады ў рот набраўшы. Пра сціпласць гмінных бюджетаў вядома паўсюдна, але ці радныя не маглі б хача раз у год ахвяраваць на завяршэнне будовы музея частку сваіх камандзіровачных? Радным за працу плацяць падаткаплацельшчыкі. Не за гарымі чарговыя выбары ў парламент і самарады. Цяперашнім радным патрэбны будуць галасы, каб зноў атрымаць магчымасць карыстацца ганаарамі за пасяджэнні самаўрадавых органаў.

Маём таксама сваіх бізнесменаў. Хацелася б бачыць іх у музеі кожны дзень, а не толькі на навагодніх балях. Павінны яны браць прыклад з палякаў, якія будуюць палацы сваім суайчыннікам у Літве ці Беларусі. Мы таксама не гусі і сваю мову маем.

Беларусы вельмі прыхільна ставяцца да пабудовы храмаў, дапамагаюць грашыма і працай. Нашы святары ганарацца tym, што беларускае насельніцтва не цураецца свайго веравызнання. Думаю, што з боку духавенства замала было зацікаўлення дапамогай у пабудове Беларускага музея. Не можа быць таксама абыякавасці з боку паасобных беларускіх арганізацый і сродкаў масавай інфармацыі.

Заклікаю да адзінства ўсіх беларусаў за мяжой: дапамажыце закончыць пабудову музея! Беларусы ў Польшчы не застануцца з боку, таксама будуць старацца дапамагаць у гэтай вялікай справе.

Трэба падзякаваць Грамадскому камітэту, які бескарысна робіць многае разам са штатнымі работнікамі. Аднак ёсьць у нас джэнтльмены, якія час ад часу хочаць павучаць, а нават крытыкаў членоў Грамадскага камітэта, найчасцей беспадстаўна, не ўносячы ў справу нічога канкрэтнага, нават ніводнага граша. Было б пажаданым, каб „Ніва” ў кожным нумары друкавала банкаўскія рахункі, на якія можна ўплачваць гроши і валюту на музей. Музей маглі б падтрымаць таксама браты, якія лічаць сябе ўкраінцамі, паколькі предметы матэрыяльнай культуры (цэп, серп, матыка, кросны) таяк ж у Чаромсе, як і ў Семяноўцы.

На маю думку, у завяршэнне пабудовы Беларускага музея ў Гайнаўцы павінны ўключыцца войты, радныя, солтысы, пісманосцы і ўсе людзі добрай волі Усходніх Беласточчыны.

У мінулым беларус зваўся „панам касы і саxі”, жыў бедна, але меў багатую душу. Сёння становішча дыяметральна памянялася. Шкада, што з матэрыяльнага багаццем бяднее душа. Шкада!

У 2001 годзе будзе 15 гадоў як пачалася будова музея. Было б вельмі добра, каб на гэтым юбілеі Канстанцін Майсеня адкаркаваў бутэльку шампанскага, а ўдзельнікі святкавання сказали:

Rasći, kvtiniey u sjam'i naroda!

мужскіх,

Idzi u kazachny pahod

Ty, nash vialki, geraichny krasavец

Belaruski nash muzey.

B. B.

Будынак музея трэба яничэ атынкаваць.

Музей беларускай культуры ў Гайнаўцы паўстает ў цяжкіх умовах. Накапілася ўжо многа экспанатаў, але, каб паказаць іх наведвальнікам, неабходны гроши на адзелку выставачных памяшканняў.

У 1984 г. унік Грамадскі камітэт пабудовы музея, якому нязменна старшынёю Канстанцін Майсеня. Цяпер налічвае ён пад 200 чалавек, якія кожны год плацяць членскія ўзносы. У 1986 г. пачаліся будаўнічыя работы. Улады Польшчы прызначылі на гэтую мэту дзве датациі на суму 730 тысяч зл. Беларусы замежжа сабралі каля 34 тысяч долараў, столькі ж перадала Рэспубліка Беларусь. Будынак музея састаўляе тэхнічна-складская (ужо гатовая) і сацыяльна-адміністрацыйная часткі ды выставачная залы.

— Для завяршэння будаўнічых і аддзелачных прац трэба яничэ каля 550 тысяч зл., — расказвае Ян Хіліманюк, намеснік старшыні Грамадскага камітэта пабудовы музея. — Засталося атынкаваць будынак звонку (127 тысяч зл.) і абсталяваць выставачныя залы. У даны момант абедзве справы з'яўляюцца галоўнымі тэмамі дзеянісці Грамадскага камітэта. З 1997 г. будаўнічыя работы вядуцца г.зв. гаспадарчым спосабам — пры дапамозе сваіх работнікаў. Зараз у музеі працуе 8 чалавек-універсалай, якія аблігаціяюць кінаапаратуру, водзяць экспурсіі, выконваюць сантэхнічныя работы. Апошнім часам нашы працаўнікі паклалі плітку на падлогу ў шасці выставачных залах (па 100 квадратных метраў кожная). Толькі для абліцоўкі сходаў мармурам трэба было нацяць спецыялісту звонку. Будаўнічыя работы вядуцца ўвесь час, але з 1998 г. не даручаем іх спецыялізам прадпрыемствам, бо на гэта не маем грошей. Не атрымоўваем датаций ні ад стараствы (апрача 10 тысяч зл. на абліцоўку сходаў), ні ад гарадскіх улад. Утрымліваемся з найму складскіх музейных памяшканняў. Фірма „Унібуд” на 600 квадратных метрах размясціла магазін прадметаў хатнага карыстання. У іншай частцы музея працуе рэстаран „Белая ружа”. Прымае таксама турысты на начлег, паколькі маем 3 двухмесныя пакойчыкі.

Па ўсіх музейных аб'ектах водзяць мяне Ян Хіліманюк і былы бухгалтар Ілья Агіевіч. У музейных складах захоўваюцца многа экспанатаў, якімі ў мінулым карысталіся беларусы ў штодзённым побыце. Адчуваю моцны пах мінулай эпохі. Мае экспурсаводы з сантыментам паказваюць сабраныя экспанаты і правяраюць мае веды пра іх. Шкада, што хаваюцца яны ад вачей наведвальнікаў у некалькіх складскіх памяшканнях.

Адзін з музейных будынкаў — азначаны літарай „Б” — ужо некалькі гадоў добраўпарадкованы. У ім працуе атрымлівавацца Управай горада, і бібліятэка, якой карыстаюцца вучні і студэнты. У адной зале працуе фотавыстаўка Евы і Анджея Кэчынскіх „Драўляныя цэрквы Беласточчыны”. Да гэтай пары ў музеі наладжанаў было 6 выставаў.

Музей мае захаваць для будучых пакаленняў перш за ўсё беларускую матэрыяльную культуру, доказ нашага існавання на гэтай зямлі. На Падляшшы беларусы асімілююцца, размаўляюць па польску. Беларуская народная культура тримаецца яшчэ на вёсках, якім пагражае абыязлюдзенне.

— Хочам здаць у карыстанне наведвальнікаў дзве выставачныя залы, — расказвае пра бліжэйшыя планы Ян Хіліманюк. — Распрацавалі мы ўжо сцэнары. У адной будзе працаўца выстава „На акраіне Белавежскай пушчы”, прысвечаная этнографіі і гісторыі Гайнаўкі і наваколля. Другая зала адведзена будзе на экспанаты, якія служылі апрацоўцы зямлі, уборцы пладоў, транспарту, ткацтву, спадарожнікам абычаям. Будзем экспанаваць гістарычныя дакументы.

Пытаю Яна Хіліманюка пра зацікаўленне музэем з боку грамадства. Па сло-

Экспанаты прэзэнтуе Ілья Агіевіч.

вах намесніка старшыні Грамадскага камітэта, хаця музей пастаянна яшчэ не працуе, цікавицца ім людзі не толькі на Гайнаўшчыне, але і ў іншых раёнах Польшчы. Тэлефануюць людзі з Быдгашчы, Кракава, пытаюцца, калі будзе адкрыты музей. Практычна амаль усе школы Гайнаўшчыны пабываюць ў музее. Дзеци пабачылі экспанаты, якія дагэтуль захоўваюцца ў складах. Заходзяць у музей і замежныя турысты (немцы, галандцы), якія віртаюцца з Белавежы.

Міхал Мінцэвіч
Фота аўтара

Блізкая гісторыя

— Яшчэ пакуль я прыступіла да конкурсу, ведала пра „Бурага” і вазакоў. Але тады справа не надта мяне цікавіла, — кажа Барбара Салавей, зараз студэнтка эканоміі ў Беластоку. — Пазней, калі разам з Кінгай і настаўнікамі началі даследаваць тэму, гаварыць з людзьмі, дакранацца да іх незагоеных ран, зразумелі і адчулы важнасць праблемы. Ды і трэба было нешта зрабіць з эмоцыямі, каб аб'ектыўна прадставіць тэму.

Ангажаванасць і сумленная праца Барбары Салавей і Кінгі Макарчук-Яшкоўскай дачакаліся належнага прызнання. Іх конкурсная праца „Chłopska śmierć” атрымала прэстыжную ўзнагароду, II месца ў конкурсе „Блізкая гісторыя” арганізаваным Асяродкам КАРТА і Фондам імя Стэфана Баторыя. У конкурсе прыняло ўдзел 1 027 прац з Польшчы і замежжа.

Ад снежня мінулага года даследавалі яны трагічны лёс вазакоў Бельскага павета, забітых атрадам PAS NZW пад камандай Рамуальда Райса — „Бурага” ў 1946 годзе. Барбара і Кінга, тады ліцэйскі VIII Агульнаадукацыйнага ліцэя імя караля Казіміра Вялікага ў Беластоку, пад кірункам настаўнікаў гісторыі Пятра Лідкэ і Вячаслава Харужага, пабывалі ў архівах, запісалі ўспаміны, наведалі месцы звязаныя з трагедый.

— Чаму мы рашыліся ўзяцца за такую тэму? — тлумачыць Пётр Лідкэ. — Я сам хацеў ведаць больш пра гісторыю вазакоў. З другога боку — залежала нам, каб праца была звязана з беларускай нацыянальнай меншасцю. Мы хацелі паказаць другі пункт гледжання на гісторыю Падляшша. Паказаць, што змагаліся і гінулі не толькі жаўнеры Арміі Краёвай. Што гісторыя жахліва абышлася таксама з простымі сляянамі, беларусамі.

— „А ці ваша праца нешта нам дапаможа?” — пыталі нас бабулі, — прыгадвае Барбара Салавей. — У іх голасе адчуваліся крыўда і боль, безабароннасць. Мы адчувалі тое, што яны разлічваюць на нашу дапамогу.

Кінга, каталічка, моцна перажывала ўсе прэтэнзіі накіраваныя ў бок палякаў. Калі я папытала пра яе адчуванні, яна адказала мне: „Ja to rozumiem, oni mają prawo tak mówić, bo to są ludzie skrzywdzeni”.

Раней Барбара Салавей сутыкнулася з беларускай культурой. Спявала ў беларускім калектыве „Каласкі”, у хаце чыталі „Przegląd Prawosławny”. Аднак пра гісторыю мясцовых беларусаў не мела ўяўлення.

У школе мы знаёмімся з агульнавядомымі падзеямі Польшчы і такая гісторыя не кранае канкрэтных, звычайных людзей. А тут мы сутыкнуліся з канкрэтнымі людзьмі. Часам нам было цяжка — адчуvali, што ўмешваемся ў прыватнае жыццё.

Узнагарода ў конкурсе адчыніла тэму акно ў свет, — кажа Вячаслава Харужы. — Проблема вярнулася, але ўжо ў іншым кантэксьце. Журы, якое ацэньвала працу, уключыла ў свой склад аўтарытэты сучаснай гісторыі — між іншым прафесара Анджэя Пачкоўскага і Войцеха Рашкоўскага.

У верасні мае паказацца кніжнае выданне ўзнагароджанага нарысу. „Chłopska śmierć” будзе змешчана пад адной вокладкай разам з гісторыяй дзяячкі „Салідарнасці”, лёсам „сібіракоў” і жаўнеру АК у книжцы „Падляшская лёссы”.

Важныя будуць цяпер рэцэнзіі іншага боку, іх погляд на справу трагічна загінуўшых вазакоў, — лічыць Пётр Лідкэ.

Ганна КАНДРАЦЮК
Фота аўтара

Злева: Пётр Лідкэ, Вячаслава Харужы і Барбара Салавей.

Весялей чым мела быць

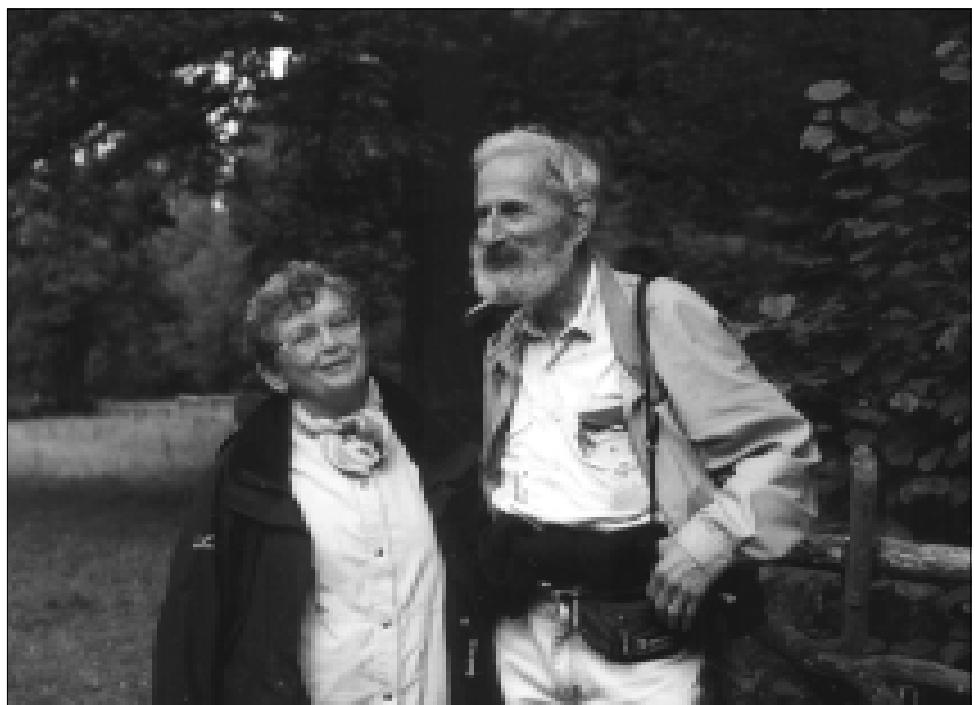
[1 ♂ працяг] маскоўскуму цэнтру кірауніцтва Польскай аўтаданай рабочай партыі.

Усё, што дзеялася і дзеяцца ў час лістарацый Валэнсы і Кваснеўскага, гэта несумненна фрагмент палітычнай гульні вакол найважнейшых інтэрэсаў вялікіх палітычных кланаў. Улада ў Польшчы дае магчымасць прысвойваць сабе вялікую маёмасць (у народзе гавораць: бяскарна красці), выкарыстоўваючы сабой створанае заканадаўства. Таму ў змаганні за ўладу хлусня, нікчэмнасць і права-кація выступалі і будуць выступаць па-

стаянна. Найменш у гэтай балбатні праўды, шмат — дэмагогіі. Двух кандыдатаў — Януша Корвін-Мікэ і Тадэуша Вілецкі хочуць прыцягнуць электарат пры дапамозе нацыяналістичных лозунгаў. Корвін-Мікэ хоча адabraць прывілеі нацыянальнам меншасцям. Невядома, якія прывілеі маюць меншасці ў Польшчы, але заўсёды можна нешта знайсці і назваць гэта прывілеем. Можна, напрыклад, адabraць грамадзянскія права ў тых, якія лічаць сябе непаліякамі. Хай ведаюць, *kto tu rzadzi*.

Яўген МІРАНОВІЧ

Найважнейшая пашана чытачу

Галіна і Казімір Бартноўскія.

Гутарка з Галінай БАРТНОЎ-СКАЙ, шматгадовым сакратаром „Tygodnika Powszechnego”, журналісткай штомесячніка „Znak”, заснавальніцай варштатаў маладых „Поліс”.

— Калі паявілася ў Вас зацікаўленне журналістыкай?

— Цяжка сказаць, аднак хіба тэксты падобныя журналісткам жанрам пачала я пісаць яшчэ ў час вучобы ў гімназіі. Былі гэта яшчэ нібыта школьнія сачыненні і я заўсёды ўспрымала іх у такі спосаб. Пісанне лічу цяжкай і стамляючай працай. Эфект пісання прыемны, але не само дзеянне. Фармальна ўсё пачалося ў 60-я гады, калі я пачала супрацоўніца з „Tygodnikiem Powszechnym” ды штомесячнікам „Znak”. Была я ўжо пасля вучобы ў вышэйшых на-вучальных установах.

— Якія гэта былі ўстановы?

— Філасофія са спецыялізацыяй метадалогіі этыкі.

— І тады Вы мелі контакт з Каролем Вайтылам?

— У гэты перыяд ён быў выкладчыкам этыкі. Вёў таксама семінары ды манаграфічныя заняткі. Адчуваў сябе ў нейкім сэнсе духоўным пастырам студэнцкай моладзі. Утрымліваў з намі паставаны кан-такт. Служылі гэтаму турыстычныя падарожжы. Вучыў нас быць падарожнікамі. Быў з намі на байдарачным паходзе, калі яго выклікалі да кардынала Вышынскага і назначылі кракаўскім епіскапам. Ад сябра пазычыў боты, таму што быў толькі ў красоўках, а гэта нязручна, каб епіскап паказваўся ў гэтакім аблутку. Навуку Караль Вайтыла ўспрымаў з вялікай радасцю. Не хацеў яе пакідаць. Нават будучы рымскім папам запрашаў да сябе людзей навуки.

— Што, паводле Вас, у журналісткы найважнейшае? Аб чым мы не павінны забываць пішуучы тэксты.

— Найважнейшае — сумленна, добра, паслядоўна ды з пашанай інфармаваць. З пашанай да чытача. Належыцца яму тэкст выкананы з поўнай стараннасцю, воляй і ведамі. Нельга аддаваць недапрацаваны артыкул. Грэхам ёсьць нядбайніцтва. Трэба перад усім быць падрыхтаваным да гэтай працы. Мусім таксама быць людзьмі вялікай культуры: чытаць, ведаць, слухаць, развіваць свае

магчымасці. Прыйдзе хвіліна выпрабавання. Ужо тады трэба мець у сабе многа ведаў ды ўменне паглыбляць іх. Трэба шырока глядзець, з якімі крыніцамі ведаў маєм контакт, трэба ўсё праверыць. Датычыць гэта кожнай тэмы.

— Ці можна стаць добрым журналистам, маючи добры варштат, а не маючи контакту з аўтарытэтамі журналісткы?

— Кантакт патрэбны. Залежыць гэта толькі ад нашай ахвоты. Не мусіць быць асабісты, бо не заўсёды гэта магчыма. У асноўным гэта кан-такт з іх тэкстамі. У Польшчы лёгка знайсці добрыя тэксты. Маём багацце добрых рэпартажаў. Дзякуючы гэтаму можам прыглядзіцца тэхніцы найлепшых аўтараў.

— Што трапіць чалавек, які не чытае рэпартажаў?

— Усё. Няхай сабе не думае, што будзе больш newsoroba або паляўнічага лакальных сенсацый. Неабходная таксама справа кан-такту з публіцыстыкай на высокім ўзроўні.

— Час ідзе ўперад. Журналистка паяўляеца ў Інтэрнэце.

— Інтэрнэт гэта будучыня. Сетка стварае новыя магчымасці. Цяпер гэта толькі пачатак. З другога боку маю надзею, што не застуپіць ён лакальнай прэсы. Інтэрнэт дае доступ да шырокай аўдыторыі. Можа быць выгодным спосабам пераказу інфармацый людзям, якія хо-чуть з намі супрацоўніцаць. Маладыя журналісты, якія навучацца ствараць у ім верагодныя сродкі інфармавання, будуць мець вялікія кваліфікацыі. З гэтым трэба спяшацца, таму што такія журналісты будуць патрэбны паслядзяўтра. Трэба думаць глабальна. Гэта трэба практикаваць. Нават тыя, што ў сетцы праводзяць мно-га часу, рэдка знаходзяць вартасныя цэнтры інфармацыі.

— Ці змянілі б Вы штосьці ў сваім жыцці?

— Назад нельга нічога змяніць. Калі б паразважаць, фундаменタルна напэўна я хацела б лепш і дакладней працацаць. Гэтым прынцыпам я была вернай. Але можна было зрабіць больш. Справа ў тым, каб да канца бачыць мэты, якія сабе ставім.

Гутарыў Міхась Сцяпанюк
Фота Ганны Кандрацюк

Зямля ўжо не корміць

Лета на вёсцы гэта час няспыннай цяжкай работы ад золку да змяркання. Звычайна ў чэрвені-ліпені — сенакосы, у жніўні — жніво. Аднак не ў гэтым годзе. Зменлівае надвор'е і нерашучасць улад давялі да складанай сітуацыі ў сельскай гаспадарцы. Гаспадары з цяжкім сэрцам гавораць пра сваё становішча.

— У маі і чэрвені было дрэннае, можна сказаць дзіўнае надвор'е, — тлумачыць жыхар вёскі Відава Яўген Башун. — У дзень сонца пякло, а ноччу прымаразкі браліся, што давяло да неўраджаю: збожжа не вырасла як трэба. Былі такія месцы, дзе сонца выпаліла збожжа, а яно — расліна і, як чалавек, мусіць мец свой корм. Найбольш пацярпела ярына: авёс, ячмень, пшаніца. Няма чаго збіраць з палёу.

Уладзілаў Іванюк з вёскі Канюкі таксама наракае на сёлетняе жніво.

— Які там ураджай, надвор'е пераменнае: то жарыць сонца, то ідзе даждж. Усё навыварат. Як вырасці ячменю ці пшаніцы, калі суша была, а цэлы ліпень ліў даждж. У нас, так як і ў Козліках, Цялушкиах, а нават у цэльым нашым рэгіёне былі месцы, дзе прымаразкі палову каласоў пашкодзілі. Дык што тады рабіць? Палова пасеваваў змарнавалася. Каб трохі пасевана выратаваць, пачалі мы касіць на корм. У гэтым годзе не толькі збожжа, але і сена слабое было.

На жніве наракаюць і ў Праневічах. Павел Карыцкі будучыню бачыць у чорных колерах.

— Пасялі мы збожжа і што з таго? Ніякай карысці з гэтага не будзе. Чаму? Як пасяй мяшок аўса, то і мяшок, дай Божа, збяру. Але які мяшок! Па палове зерня і зелля. А за камбайн трэба заплаціць. Вядома, мала ён не бярэ. Цяжкі гэты год гаспадарам, цяжкі. А наступны? Пра яго лепиш не гаварыць і не думаць.

У Ягуштове каля Бельска жніво пачалося рана, аднак, ураджай не задавольвае гаспадароў.

— У нас многія маюць свае камбайны, — гаворыць Міхал Асташэвіч. — Я таксама, аднак сёлета яны не выкарыстоўваюцца ў такой ступені як раней. Людзі сабралі мала сена, а каровам, свінням трэба і падсцяліць, і накарміць іх, дык у рух пайшлі снапавязалкі. З-пад іх салома не такая збітая, паламаная як з-пад камбайна. Амаль усе ў нас маюць свае машыны і таннай выходзіць самому скасіць, чым наймаць кагосьці. А і ураджай ў гэтым годзе няма, не аплачваеща ні сеяць, ні збіраць. Ніколі так не было, каб з аднаго гектара атрымалася толькі тона аўса. Як хто збярэ дзве, то сапраўды добра.

З такім меркаваннем згаджаецца Сцяпан Баравік з Тапаркоў.

— Для нас, гаспадароў, цяжкі настай час. Надвор'е ўчыніла неўраджай,

Карыціна Анатоля Краўчука „Жніво”.

а ўлады грэбуюць намі. У мінульым годзе, калі быў добры ўраджай, то-за мяжы прывозілі збожжа, а нашага не хацелі браць, а цяпер мы не маем чаго прадаваць, а цана хлеба пайшла ў гару. Як так можа быць? То ж той хлеб пякуць з мукою з мінулагодняга ўраджаю, а не з гэтага. Цяжка было, мы наракалі, страйкавалі, блакады рабілі, а цяпер яшчэ горш. Найважнейшае, каб з голаду не памерці.

Аляксандр Шафран з Агароднік пытае рытарычна што рабіць. У пшанічна-аўсяні-ячменнай мяшанцы пачаў адрастасць авёс, паявілася зялёнае калоссе і не ведаем што рабіць: касіць цяпер — многа змарнuem маладога збожжа, многа будзе недаспелага, зялёнага, пачакаем — даспее, асыплецца. І так кепска, і так дрэнна. Каб авёс

даспей, трэба яму паўтара месяца. А часу няма.

Маё падарожжа па вёсках прайшло ў мінормным настроі. Усе жыхары на пытанне пра жніво то апускалі галовы, то цяжка ўздыхалі, наракаючы на неўраджай. Усе рытарычна пыталі, што будзе далей. Адчувалася пайсюдная адсутнасць аптымізму, сіл і надзеі на лепшую будучыню. Адзін з маіх сурэмойцаў сказаў: „Добра, што яшчэ рэнту маю, бо інакш не было бы што ў рот пакласці. Што з таго, што купляюць ад нас збожжа. Мала плацяць, бо яно мокрае, а магчымасцей высушиць яго няма. Жонка і дзеці намаўляюць прадаць, пакінуць гаспадарку. Што мне рабіць, калі зямля ўжо не корміць?”

Паўліна ШАФРАН

Асвета ў Гайнаўскім павеце

Асветныя спрабы сталі галоўнай тэмай дыскусіі ў час вясеннацтвай сесіі Рады Гайнаўскага павета, якая адбылася 13 ліпеня 2000 года. Радныя прынялі яшчэ невялікія змены ў бюджетэ і абмеркавалі практэкт герба і сцяга для свайго павета.

Рада павета надала статуты Гімназіі з дадатковым навучаннем беларускай мовы і Комплексу спецыяльных школ ды стварыла Цэнтр практычнага аду-чэння пры Комплексе прафесійных школ. Радныя вырашылі стварыць Асветную раду, якая будзе вывучаць ад-кацыйныя патрэбы і выказваць сваю пазіцыю наконт арганізаціі навучання ў паасобных школах і велічыні іх бюджэтаў. Рада павета прыняла таксама інфармацыю аб дзейнасці асветных установ і перспектыве іх развіцця.

У Гайнаўскім павеце працуе шэсць публічных школ, у якіх з пачаткам новага навучальнага года будуть вучыцца амаль 2 900 асоб. Самай вялікай

школай з'яўляецца Комплекс прафесійных школ, у якім у 32 аддзелах будуть вучыцца 975 вучняў. У Комплексе школ з дадатковым навучаннем беларускай мовы і Агульнаадукацыйным ліцэем ў 23 аддзелах у кожнай школе будуть вучыцца прыблізна па 670-680 ліцэистаў. У Комплексе лясных школ і Комплексе сельскагаспадарчых школ распачне вуччобу 521 асоба, а ў Комплексе спецыяльных школ, у рамках якога будзе працаўваць падставовая школа і гімназія, прыйдзе вучыцца каля 50 дзяцей. У гэтым школе самыя цяжкія ўмовы навучання і стары будынак патрабуе неадкладна рамонту. Аднак павятовыя ўлады ўстрымоўваюцца з рамонтнымі працамі, бо разглядаюць магчымасць перавесці школы ў памяшканні самаў-радавага дзіцячага садка. Капітальнага рамонту патрабуе таксама будынак Комплексу сельскагаспадарчых школ, але паявілася прапанава перасяліць частку класаў у Комплекс прафесій-

ных школ. За выключэннем Комплексу лясных школ з Белавежы, іншыя школы знаходзяцца ў Гайнаўцы і моладзь на заняткі найчасцей даяжджае са сваіх дамоў.

У Гайнаўскім павеце вучыцца ў сярэднім каля 70% выпускнікоў падставовых школ, а ўсе апошнія ідуць вучыцца ў іншыя паветы або канчаюць сваю адукцыю на падставовой школе. Паводле статыстычных даных прадбачаецца, што за дзесяць гадоў, пачынаючы з 2004 года, амаль удвая зменышыцца колькасць вучняў у Гайнаўскім павеце (з 2 457 асоб ажно да 1 374). У такім выпадку пад 70 настаўнікаў могуць страціць працу. Аднак некаторыя педагогі адыйдуць на пенсіі, а калі будуть дадатковыя сродкі, можна будзе яшчэ скараціць колькасць вучняў у аддзелах, што палегшыць умовы вуччобы і дасць дадатковыя месцы працы настаўнікам. У Гайнаўцы існуюць таксама непублічныя ліцэі Установы прафесійнага ўдасканалення з Беластоком і Суполкі „Аду-катар”. Завочна вучыцца ў іх, таксама, старэйшыя асобы.

На сесіі адобрана была прапанава стварэння Цэнтра турызму, які ў будучыні арганізуваў бы турыстычны рух у Гайнаўскім павеце. На аbstаяванні яго сядзібы фонд „Кові” прадбачыў 20 тысяч злотых. Радныя абмяркоўвалі таксама распрацаваныя геральдывікамі практыкты герба і сцяга Гайнаўскага павета. У час дыскусіі паявіліся засцярогі, што постаць зубра хутчэй напамінае бізона, былі прапанавы паправіць Пагоню і дабавіць арлу карону. Радныя прапанавалі памяняць жоўтае поле герба на зялёнае, а намеснік старшыні Рады Мікола Бушко заявіў, што замест чырвона-бела-чырвонага сцяга хутчэй бачыў бы бел-чырвона-белы. На заканчэнне стараста праінфармаваў, што да конкурсу на дырэктора Самастойнага публічнага Комплексу аховы здароўя прыступіла двое кандыдатаў: былы намеснік дырэктора і выконваючы сёння абавязкі дырэктора, радны Грыгорый Тамашук і ардынатар Артапедычнага аддзялення СП КАЗ, радны Раман Альшэўскі.

Аляксей МАРОЗ

З Гарадка родам

Мінае 110 гадавіна з дня нараджэння Міхася Аrola, паэта і публіцыста, якому вайна не дазволіла поўнасцю прайвіць літаратурны талент. Нарадзіўся ён у Гарадку Беластоцкага павета і ў сапраўднасці называўся Сцяпан Пятэльскі. Міхась Аrol гэта яго літаратурны псеўданім. У Гарадку, дарэчы, ушаноўваюць памяць свайго вялікага земляка, што з'яўляецца рэдаксю ў нашай тутэйшай беларускай традыцыі. Найчасцей вуліцам, школам і плошчам беларусы прысвойваюць імёны людзей, якія з'яўляюцца сімвалам чужой культуры або чужога панавання.

Міхась Аrol свой літаратурны шлях пачаў у вельмі маладым узросце. У 1909

годзе закончыў ён царкоўна-настаўніцкую школу ў Ялоўцы і пачаў працаўваць у гэтай мясцовасці настаўнікам. У гэтым жа годзе апублікаваў свой першы верш у віленскай „Нашай Ніве”. Было яму тады 19 гадоў.

Працаўнікі настаўнікам у Ялоўцы, а пасля ў Гарадку, Струзе і Парэччы, трymаў цесны кантакт з віленскім творчым асяроддзем. Апрача вершаў пасылаў у „Нашу Ніву” весткі з Гродзеншчыны і Беластоцчыны. Пазытывныя творы пастаянна змяшчаліся ў нашаніўскіх „Календарах” і часопісе „Лучынка”.

У 1913 г. Міхась Аrol пасяліўся на Ковеншчыне, дзе працаўваў чыноўнікам і рыхтаваў зборнік вершаў „Лірнік”. Не пашанцавала яму выдаць сваю паэзію ў кніжным выглядзе. Ві-

ленскае выдавецтва таварыства, куды паслаў рукапіс, з пачаткам I сусветнай вайны спыніла сваю дзеянісць. Паэта мабілізавалі ў царскую армію. Тры гады правёў ён на фронце. Змагаўся супраць аўстрыйцаў і немцаў на Украіне. Восеню 1917 года Міхась Аrol захварэў тыфам. Гэтая хварoba пазбаўляла тады жыцця не толькі салдат расійскай арміі, але таксама мільёны стомленых вайной і голадам мірных жыхароў Расіі. Міхась Аrol памёр у канцы снежня 1917 г. Асталіся яго вершы ў беларускіх віленскіх часопісах 1909-1914 гадоў і ў антологіях беларускай літаратуры. Лёс даў нашаму землюку толькі пяць гадоў для запісання сваёй карты ў гісторыі беларускай літаратуры.

Яўген МІРАНОВІЧ

Зорка

СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

У белавежскім запаведніку.

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Канікулы на веласіпедах

Нядайна я ўдзельнічаў у веласіпедным рэйдзе, арганізаваным спадарыня Наталляй Герасімюк з Беларускага музея ў Гайнайцы. Наш рэйд праходзіў у дніх 10-16 ліпеня г.г. Мы наведалі многа цікавых месцаў.

Думаю, што ўсе мае сябры па маршруце добра ўспамінаюць супольна праведзены час. Дваццаць асоб ездзілі з вёскі ў вёску і там знаёміліся з гісторыяй нашых продкаў.

Наша вандроўка пачалася ад на-ведання царквы ў Дубічах-Царкоўных. Яна — адна з найпрыгажэй-шых у нашым рэгіёне. Прыгожыя

цэрквы пабачылі таксама ў Старым Ляўкове, Семяноўцы, Нараўцы. У іх многа старых, каштоўных ікон.

Мы наведалі таксама касцёл у Нараўцы і яўрэйскі могільнік. Такім чынам мы сутыкнуліся з шматкультурнай традыцыяй нашай зямлі. Усюды прымалі нас зычліва і ветліва. Людзі расказвалі здамльныя гісторыі. І хаця ўсе расказы былі па-беларуску (я і яшчэ некалькі сяброў не вывучаем гэтай мовы ў школе), мы ўсё разумелі, а калі і паяўляліся моўныя праблемы, да-памагалі сябры, якія ходзяць на бе-ларускую мову.

Вельмі спадабалася мне пабываць ў вясковай святліцы ў Старым Ляўкове. Там мы ляпілі фігуры з гліны. Дапамагала нам пані Вольга Максімюк, прафесіяналка ў гэтай галіне.

Начавалі ўсюды — у школах, турыстычных хатках. У Нараўцы мы пакупаліся, бо было добрае надвор'е. Як сказала спадарыня Наталля, пагода была як пад за-каз. Праўда, нідзе мы не змоклі, не было таксама занадта горача, калі мы ехалі на веласіпедах. Наведалі многа цікавых людзей — былі ў каваля, у пчаляра, сустрэліся з народнай мастачкай, якая займаецца гафтам. Спецыяльна для нас

* * *

памятаеш наша першае
спатканне ў парку
наш пацалунак пад амялой
ты сказаў: „так”

а ці памятаеш нашу гутарку
аб шчасці
я пачула: „можа”

* * *

наша размова
па тэлефоне
ты гаварыў — я маўчала
мае вочы поўныя слёз
гледзячы ў далёкае люстра
краявідаў няшчасця — замерлі
мае губы — тыя што калісь цябе
цалавалі
— яны маўчалі
твае гаварылі
што няма чаго шкадаваць
што не было нічога
між намі
скажы, ці так цяжка
было сказаць: „не”

Кася ЯРАШЭВІЧ

выступіў народны калектыв з Нараўкі.

У Старым Ляўкове мы справілі Купалле. Дзяўчата спявалі купальскія песні, спляталі вянкі і пускалі іх на ваду. Пазней хлопцы кідаліся ў рэчку і лавілі тыя вянкі. Тут я дасведчыў старой народнай прымаўкі: *Калі не ведаеш броду — не лезь у воду!* У рэчцы былі камяні ды галлі. Нягледзячы на сказанае, наш рэйд запамятаецца мне на доўгія гады.

Цяпер мы амаль кожны дзень сустрякаемся ў бібліятэцы і запісваем сабраны матэрыял. З часам наладзім сваю выстаўку. У наступным годзе таксама рушым у дарогу, у іншы куток нашай бацькаўшчыны. Нам трэба знаёміцца са сваёй зямлёй. Мы ўдзячны арганізаторам і апекунам за незабыўныя ўражанні і дасведчанні. І, вядома, за цікава пра-ведзены час.

Павел ГЕРАСІМЮК

Польска-беларуская крыжаванка № 34

Запоўніце клеткі беларускімі словамі.

Niebo	Melos	▼	Porządek	▼	Błysk	▼	Ikra
	Nora		Kokarda				
Nów		►		▼			
Ranga	►			—	Imię chińskie	►	
Jaskółka							
		►					

Адказ на крыжаванку № 30: Сфінкс, падтрымка, хор, матор. Пах, футра, камар, зала.

Жоўтае качанята

У краме з цацкамі на паліцы, сярод іншых гумавых цацак, стаяла жоўтае качанята. А як яно доўга тут стаяла! І ўдзень, і ўночы марыла аб tym, аб чым могуць марыць гумавыя цацкі для малечай — каб хтосьці ціскаў іх жывоцік, а яны пішчалі б, і каб у ванне паплаваць разам з голенікім ды радасным хлопчыкам або дзячынкай. І каб прытуліцца, і нават хай бы і кусалі б іх маленъкія востранъкія зубкі... Няхай, хоць і баліць... Гэта ж так прыемна, калі з тобой забаўляюцца... Калі цябе кахаюць... Мо скажаце, што качка, гумавая, не думае, не адчувае? Ну, бо што ў нутры такое цацкі? Што? Паветра? Ні мазгоў, ні душы, ні сэрца... Адно паветра?.. Няпраўда! Наша кач-

натка марыла, цярпела, сумавала... І ягоны жоўты сакавіты колер гумавых пёрак, і вялікія, як ува ўсіх цацак, вочы палавелі, чахлі... Як і гінула качанята вадасць, што хтосьці яго купіць... Што забярэ дамоў, што будзе цешыцца, піскаць, плюхацца з ім... З паліц і картонаў знікалі іншыя цацкі, не толькі электронныя, крыху страшнаватыя ды ганарыстыя, але нават і іншыя гумавыя, звычайнія козлікі, мішкі, пеўнікі, лялькі, малпачкі... Но нікто не бачыў качанята, якое, як сонейка, свяцілася наверсе паліцы? Трэба будзе ніжэй саскокнуць...

І сабралася ў сабе качанята, уз-дыхнула на ўсю сваю качынную душу, і сконкула, ды так далёка, што

Краязнаўцы — ічасліўцы

— Ідуць, ідуць! — радасна абвяшчае навіну адна з сустрачанак.
— Да нас, у Дом вандроўніка ў Хмельне, ідуць мясцовыя дзяўчата
ты і адзін хлапец.
— Мы з SKKT, са Школьнага краязнаўча-турыстычнага гуртка,
— прэзентуе сяброву Аня Карчэўская.

Усе нашы гості — вучні шостага класа. Найперш нясмела, далей больш упэўнена заводзяць гутарку пра свой гуртак. Дзейнічае ён ужо восьмнаццаць гадоў, хаты нашы субяднікі толькі год ходзяць на заняткі. Запрасіў іх спадар Станіслаў Клімович, настаўнік географіі і прыроды.

— Мы мелі многа шчасця, — кажа Ася Рыбакоўская, — пан Клімович выбраў нас сярод многіх ахвотных.

Пасля пятнаццаці хвілін кашубская моладзь ужо вучыла нас сваіх песен.

— Як настаўнік географіі ведаю, колькі карыснага прыносяць краязнаўчыя заняткі. Гэта найлепшы спосаб на знаёмства са сваёй малой айчынай, — кажа Станіслаў Клімович.

Маладыя краязнаўцы выконваюць розныя працы, прымаюць удзел у конкурсах, ладзяць краязнаўчыя рэйды і паездкі. Як кажа спадар Станіслаў, гуртак агулам правандраваў ужо 4 128 кіламетраў.

— Мы маём магчымасць бліжэй спазнаць нашы землі, — заяўляе Уля. — На занятках пануе атмасфера сябруства і гэта таксама доб-

ра ўплывае на нашу зацікаўленасць рэгіёнам, яго звычаямі, каранямі, — дадае.

Наши сябры, нягледзячы на скажанае, рэдка размаўляюць у хаце па-кашубску. На гэтай мове размаўляюць яшчэ іх бацькі або дзядулі і бабулі.

— Наша мова выйшла з моды, — кажа адна з дзяўчат. — Маладым нязручна карыстацца старопольскай гаворкай. Многія кашубы ліцаць сваю мову польскім дыялектам. У школе таксама няма навучання кашубскай мовы ды і на школьнім калідоры рэдка пачуеш дыялект. Час ад часу нехта загне анекдот, пажартуе, але на гэтым канец.

— І я, калі размаўляю са сваёй бабуляй, часам гавару нейкае кашубскае слова, — смеєцца Ася.

На пытанне, на якой мове хацелі б гаварыць са сваімі дзяцьмі, нашы сябры сцвярджаюць:

— Напэўна па-польску.

Аднак усе хацелі б, каб іх дзеци ведалі кашубскую мову.

Міхал СЦЕПАНЮК

Уладзімір АРЛОЎ, Адкуль наш род

Росквіт Палацкай дзяржавы

За Усяславам Палацкае княства дасягнула найбольшай магутнасці. Ягоную ўладу прызнавалі Віцебск, Браслаў, Заслаўе, Ворша, Копысь, Менск, Лукомль, Лагойск, Друцк, Барысаў, Крывіч-горад, які стаяў на месцы цяперашній Вільні... Палацку плацілі даніну продкі сучасных латышоў. Парадніца з Чарадзеем хацелі самыя знакамітыя валадары з іншых дзяржаў. Усяславава дачка стала жонкаю імператара вялікай і багатай краіны Візантыі.

У Палацку тады жыло дзесяць тысяч чалавек. Такіх буйных гародоў на свеце было мала, а Москва, напрыклад, яшчэ зусім не існавала.

Князь з сям'ёй займаў двухпавяр-

ховы драўляны хорам са святліцамі і спачывальнямі, з вялікай палатай, дзе магло сесці за стол сто гасцей. У княжых стайніх білі капытамі зямлю сотні коней. У сковішчах было багата харчовых прыпасаў і зброя.

Далёка ў свеце ведалі палацкіх купцоў. Часцей за ўсё яны везлі ў іншыя краіны воск, мёд і футра каштоўных звяроў: собаляў, гарнастаяў, вавёрак, лісіц... Іншаземныя купцы прадавалі нашым продкам соль, алей, віно, медзь, свінец і волова. Такіх грошай, як цяпер, не было, і людзі разлічваліся на рынках срэбнымі зліткамі або вязкамі шкураў.

(працяг будзе)

пакацілася аж да самых дзвярэй, паддзыгнула на парог і... апынулася на вуліцы!

А па вуліцы, прынюхваючыся да ўсяго, бегла худая бяздомная сучка Нюся. Не думала пра свой голад; шукала што-небудзь паесці для сваіх траіх дзетак: пакінула іх сярод скрынкі і бочак на падворку на канцы вуліцы, піскуноў каҳаных, што ім ужо вочкі пралупіліся... Такія цудоўныя дзеткі ў Нюсі, ды так есці хоҷуць... Мама худая, малака мала прыносиць, а ўжо і костачкі ім хоҷацца... І пруцца ўжо са свае бочкі на вуліцу — там так цікава... І не бяспечна, не дай Бог... Глянула-ніюхнула Нюся, што гэта ж не мясная крама, дзе часам трапляліся ёй костачкі... Але што гэта тут такое жоўтае ляжыць?.. Схапіла Нюся каҳанятка ды панесла дзеткам: няхай

забаўляюща, пакуль маці паесці што знайдзе...

— Гэта можна ўкусіць? — запытаўся Рыжык. — Гэта нежывое? А чаму пішчыць?

Малечам спадабалася гуляць каҳаняткам. Яму таксама, хоць вострыя зубкі ціскалі яго ды шчыталі. „Ці гэта тыя дзеци, якіх я чакала?” — думала каҳанятка, сцяўшы сваю гумавую дзюбоку ад болю. Нядоўга цікавіліся шчаняткі цацкай — не была яна смачная, як костачка. Калі мама прынесла паесці, яны і выкінулі каҳанятка з бочкі. Не паспела яно перадыхнуць, як да бочкі падбег парсючик Брудны Бачок, ухапіў яго ў пэцканы лычык і панёс у хлявок, да сваіх мурзаценькіх братоў і сяцёў. Тыя з радасцю накінуліся на каҳанятка. Тузалі яго, качалі па пяску ды гразі, торкалі ў ямкі, пад кусты...

Сустрачнікі з кабарэ „Куль”.

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

„Галоўныя”

не толькі ў сваіх газетках!

8 чэрвеня пачаліся XIX Сустрэчы „Зоркі”. У першы дзень пасля снедання ўзніклі тры рэдакцыі: „Піяніца”, „Кашэбска столеца” і „Сустрачанская”. Іх галоўнымі рэдактарамі сталі адпаведна: Міхась Сцепанюк, Патрыцыя Кос і Мажэна Жменька. Жанэта Роля стала таксама кіраўніком кабарэ, якое працавала пасля журналісцкіх заняткаў. Жанэта і Мажэна ўжо ў пачатку многім намазольвалі. Абедзве склалі песню „Кляча, наша кляча на варотках”, якая асмешвала аднаго старэшага сябру Сустрэч. Потым нашы прыгажуні рашылі падрыхтаваць яшчэ некалькі неспадзянак. Першая адносілася да тэлефоннай будкі. Дзяўчаты забыліся пра сваю прышпіленую сур’ённасць і пра тое, што пасада „галоўных” да нечага забавязывае. Наши сустрачанская дзяўчаты пачалі званіць па ўсіх зна-

ёмых і жартаваць. Адна з размоў выглядала больш-менш так:

— Добры дзень! Я званю з Хмельна. Хачу сказаць, што Міхась закахаўся ў кашубку і не вернеца дадому! Ха-ха-ха!

Пасля гэтага Мажэна з Жанай сабралі кабарэ. Адзінамі яго атракцыёнамі былі нумары Жаны, якая не магла стрымацца ад усякіх жартавы дзеяньняў.

— Цікава, ці Тамаш увойдзе ў шафу?!

Вечарам таксама не было спакою. Ад ложакаў дзяўчат даходзілі дзікія водгаласы. Раніцай выявілася, што „галоўныя” цешыліся тым, што не будзе іх у школе ўвесь тыдзень.

На Сустрэчах „галоўныя” сапраўды былі галоўнымі. Увесь час звярталі на сябе ўвагу.

Кася ЯРАШЭВІЧ
„Сустрачанская”

* * *

Далікатныі подых ветру
Песціў мае павекі
Пацалунак сонца
Дакрануўся да маіх вуснаў
Павучкі сплялі вянок
З маіх валасоў

А птушкі закалыхалі
У цудоўным свеце мараў
Распаленае сэрца
Затапілася ў прасторах
А я адляцела...

Мажэна М.

Праз дзірку ў плоце свінка Жоўтая Шчацінка, крыху больш акуратная

ад іншых, панесла каҳанятка па луже, па беразе, аж да самае рэчкі. Там прапаласкалася сама і памыла каҳанятка. Заглядзелася ў скаламучаную ваду — надта ж сабе спадабалася, бо свінка Жоўтая Шчацінка лічыла сябе прыгажуняй. А пра каҳанятка і забылася, — рохкаючы ад задавальнення пабегла паҳваліца маме, якая яна харошая ў яе дачушка...

Аддыхалася каҳанятка на беражку, ды нядоўга ляжала. На рэчку прыбеглі два хлопчыкі — Міхась ды Юрка. Праўда, матуля загадала ім не купацца — надта ж нячыстая вада стала ў рэчцы... Ды хоць паглядзець хочацца... Сталі хлопчыкі на беразе, узіраюцца ў ваду...

— А гэта што такое? — засмяяў-

ся Міхась. — Качка, ды чаму ж яна не плавае?

— І якая яна брудная... — Юрка ўзяў каҳанятка ды прапаласкаў у вадзе, бо ж свінка Жоўтая Шчацінка, хоць і старалася, ды ж не зусім памыла цацку. — Прыгожая качачка такая, паглядзі! Трэба яе пяском вышараваць, бо зусім бы з паразятамі качалася...

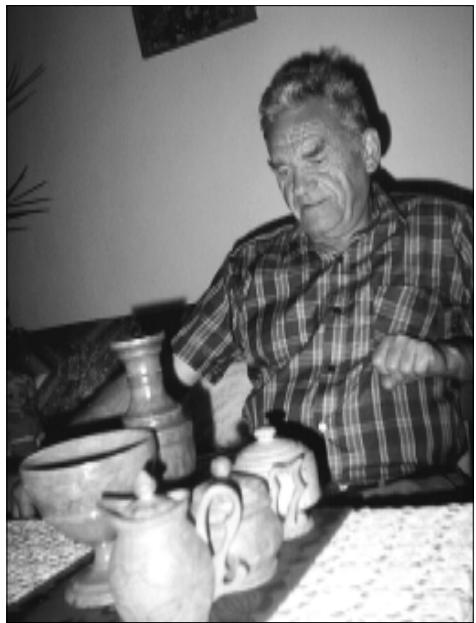
Занеслі хлопчыкі каҳанятка сваёй сястрычцы Натальцы. Жылі яны з мамай небагата, дык і цацак у іх шмат не было. Умелыя ручкі былі ў дзяцей — пазнаёмілася каҳанятка з чалавечкамі, машынамі, самалётамі, якія зрабілі дзеци самі. Яго таксама памалівалі, падвялі паблеклыя вочы, і стала яно такім прыгожым! — нават з фабрыкі выйшла яно не такім! Ды якое было цяпер щаслівае гумавае каҳанятка!

Міра ЛУКША

Ян ФЕДЗЮКЕВІЧ, родам з Малых Азяран, жыхар Коматаўцаў, Баброўнік, ад 1994 года Гарадка — майстар у слове і руках.

Шукальнік крыніцы

І разбяр не толькі ў драўніне, а душ чалавечых — педагог. Разам з жонкай Галінай працаўвалі сваё дапенсійнае жыццё ў школах. Вучыўся ў школе ў Крыніках (год ніжэй за Сакрата, хоць аднагодак, бо памянялася дзяржаўная мяжа, і з беларускай школы апынуўся ў польскай, не ведаючы ні слова). А ў Педагагічным ліцэі ў Беластоку

Майстар у слове і руках.

быў калегам Міхала Кандрацюка. Увогуле, быў калегам усім беларусам — як дзеяч БГКТ, арганізатор грамадскага і асветнага жыцця. У той час, калі пачаў настаўнічаць (1955 год), школы былі амаль у кожнай вёсцы — у Коматаўцах, у Ярылаўцы, у Скрабляках, у Лужанах... І дзяцей не бракавала. Дзевяць гадоў працаўшоў у Коматаўцах, там пазнаёміўся з Галінай. У Баброўніках — паўжыцца прафесій. Настаўнічаў у гэтай прыгранічнай вёсцы, дырэкторам быў, жыў у школе (крыху настаўнічаў яшчэ і ў Вераб'ях). Цяпер тую школу, паставленую жыхарамі, купіў у Гарадоцкае гміны беластоцкі бізнесмен, корміць там шафёраў міжнародных TIRaў. А грошай, што каб хоць крыху за ту ю школу, за старанне на хоць дробнае ўпрарадкованне разваленага могільніка гміна не дала; кажуць, Баброўнікі больш гміну каштуюць, чым даюць у супольны бюджет... Усё тое жыццё і раздумы — у вершах спадара Яна, бо ж

трывцаць год работы праляцела,
ужо даўно на пенсіі я сяджу,
каб час заніць, пішу свой верш няўмела
і ўспамінамі ў мінулае гляджу...

Адкуль тыя вершы пайшлі? Першы твор напісаў, калі ў ліцэі быў, памятае. Пра тое, як матуля спаліла бульбу. Уся сям'я рагатала. У Малых Азяранах. Помніца дзяцінства ў роднай хаце, калі ён бегаў босы па двары... Тая вёска ўспамінае пра праз гады, і бачыцца сумная яе рэчаіснасць:

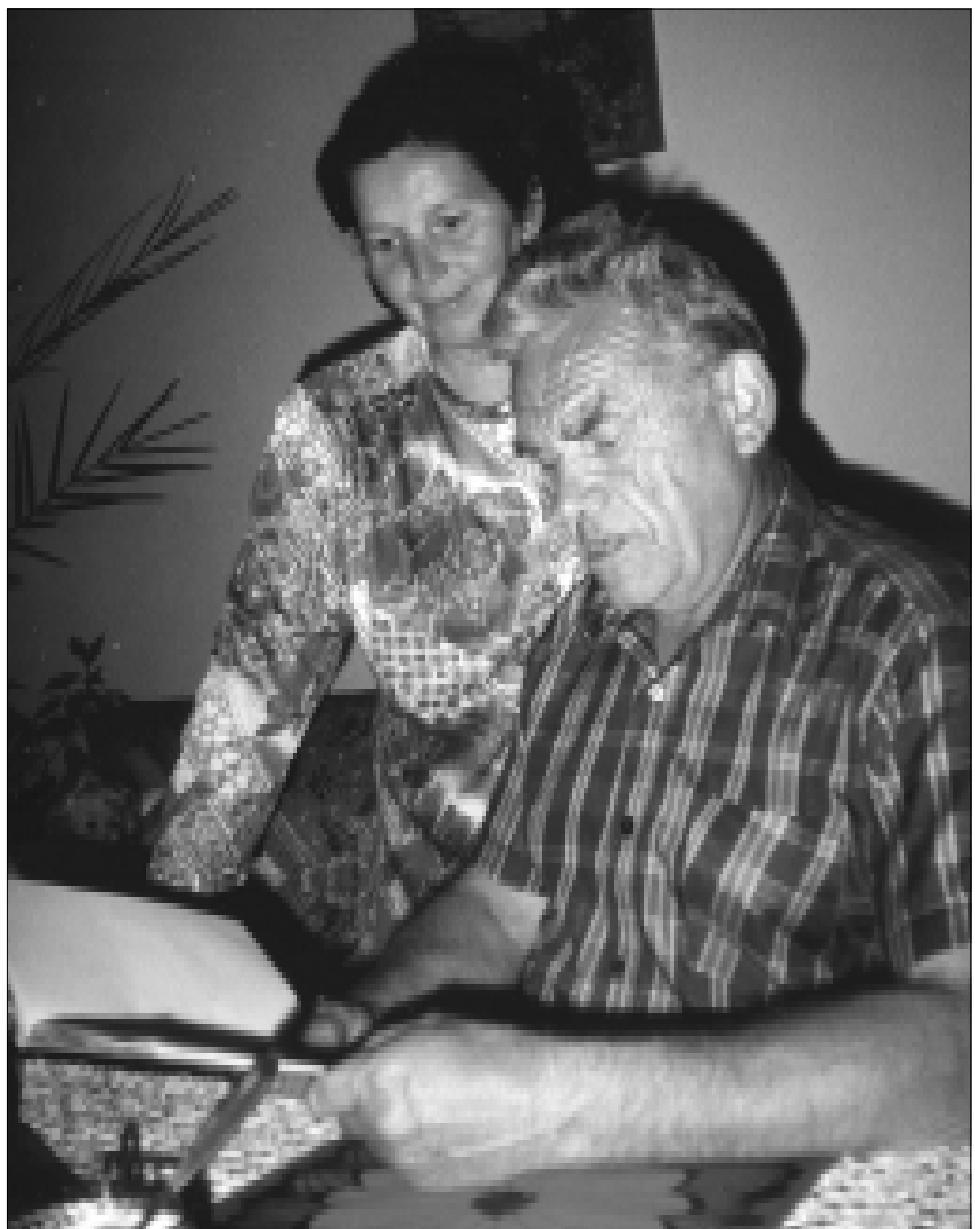
Вёска мая апусцела, дарогу трава
парасла,
калісі жа тут песня гудзела,
цяпер анямела яна.

Не ўбачыши у ёй чалавека,
у вечар і дзень цішыні,
толькі дрэвы шумяць як прад векам...

У вершы „Мая біяграфія” ўспамінае пра трагічныя моманты свайго вясення дзяцінства, як загінуў дзядуля, прыняўшы ад ворага смяротную гранату, як згарэў дом... Пра дзяцінства сваё, сваіх вучняў, якія былі розныя за ўсе тыя гады, мо больш паслухманыя і пільныя як цяпер, сярод якіх ёсьць доктар Лена Глагоўская (Казлоўшчанка), якая памятае дзячынкай пільний, удумлівай, дасціпнай. Настаўнік быў тады аўтарытэтам. Спадар Ян быў радным грамадскай рады, пасля гміннай. Увогуле, налічыць можна дзесяць грамадскіх функцый, якія выпадаюць. Пропалі вясковыя школы як духоўныя цэнтры асяроддзя, і з картай назаўсёды. Знікае вёска, людзі, каштоўнасці. Душа баліць чуламу чалавеку, грамадзяніну, паэту...

Так як вякі прамінаюць,
так пропадае наша мова,
ёй ужо мала ў школах вучачь...

Хто ў гэтым вінаваты? Самі людзі, бацькі, якія адмаўлялі пасылаць дзяцей на беларускую мову, каб „не перашкаджала”, быццам мовы дзесяцям папутаюцца... Усхваляваныя словаў ў тоўстым сыштку ў клетку, у якім Ян Федзюкевич занатоўвае свае раздумы. Сапраўдны зборнік, падзелены тэматычна, са зместам. Калі б быў грош, можна было бы выдаць. Ад раздумаў пра былое, сённяшніе, праз палітычныя заўвагі цвярозага чалавека да гумару ды сатыры. Сямейныя радасці, сялянскія клопаты ў час рэформаў, якія ўсё ўжчэ жывое мо-

Галіна і Ян Федзюкевічы — педагогі.

гучуць загнаць у магілу. Палітычныя бонзы, надзымутыя фігуры „новых палякаў”, брудная, брахлівая атмасфера разных выбараў. „Праўду піша!” — сцвярджаюць чытачы (найбольш „Гарадоцкіх навінаў”, дзе пастаянна друкуюцца, выступае таксама на розных гмінных імпрэзах). Хроніка жыцця туэтшага ў акуратным сыштку Яна Федзюкевича ўвекавечваеца, у словам тутэйшых, простых, меткіх і трэпных.

Трапную трэба мець і руку, каб вырабіць такія цуды, якія выходзяць з пальцаў гэтага мастака. Збаночки, шкатулкі, падстаканікі да лямпаў, нават мэблі. Засталося іх дома няшмат, бо больш за трэцю штук прадаў ці аддаў. Абдорваў таксама рознымі цікавымі неспадзеўкамі сваю паню Галіну. Спадар Ян точыць іх з бярозы, лазы, а са-

мыя цікавыя — з ігрушы. У новым дому яшчэ не замантаваў свайго самаробнага станка, бо ж хата яшчэ не закончана. Каштуете. За ўсё жыццё не паехалі куды на адпачынак, „на ўчасты”, збраўлі гроши — а то на школы дзяцей (сын — інфарматык у вайсковасці, дачка настаўніца), а то на свой дом, бо ж пакой у школе не быў іх уласны. Спадар Ян усё ў хаце зрабіць умее. Толькі ўжо здараўе не тое...

Дзе шукаць крыніцы тae моцы, каб жыць карысна і цікава? А дзе можа выбіць крыніца з празрыстай вадой? Папытайце ў Яна Федзюкевича. У ягонай працаўтай і чулай далоні звычайная галінка бэзу, яблынкі, слівы ці ігрушы вам пакажа, дзе яе шукаць.

Міра Лукша
Фота аўтара

Актыўныя мастакі

Вучняў з мастацкага кружка „Каларыт” сустрэў я ў Бельскім доме культуры за працай. Выконвалі яны эскізы да партрэтаў. На калідоры на першым паверсе экспануюцца працы ўдзельнікаў мастацкіх кружкоў БДК і пераможцаў конкурсу, арганізаванага Бельскім домам культуры. На 65 прац, якія даслалі вучні I-III класаў, 14 ўдзельнікаў атрымала ўзнагароды, а 10 вылучэнні. На карцінках найчасцей пайтараліся матывы вясны, кампа-зіцыі кветак і нацюрморта, намаляваныя сухімі пастэлямі, акварэльнымі і алейнымі фарбамі. На другім паверсе размешчана была выстаўка алейных прац „Прыгажосць Падляшскай зямлі”, прывезеных з Ваяводскага асяродка анімацыі культуры ў Беластоку. Побач прэзентаваліся працы членаў кружка „Калаж” (10-13 гадоў), падзагалоўкам „Нешта з нічога”. Постаці людзей, прыгожыя краявіды і падсвечнікі выкананы былі з бутэлек, шкуры, гіпсу і дроту.

Раней вучні з груп „Каларыт” і „Калаж” падрыхтавалі працы на аўкцыён

арганізаваны суполкай „Сэрцы людзей Бельскай зямлі”, даход з якога прызначаны быў дзіцячым дамам. Найлепшыя працы ўдзельнікі мастацкіх кружкоў выслалі на выстаўкі ў Беласток, Белавежу, Лодзь, Торунь і чакаюць рэзультатаў. Раней Марта Бабулевіч заняла першое месца ў катэгорыі дзяцей у конкурсі на найпрыгажей размаляваны пісанкі ў Нарве і атрымала ўзнагароду ў падобным конкурсе ў Моньках.

Вучні, якія сустрэў я ў Доме культуры, малююць таксама дома. Некаторыя хадзелі б стаць студэнтамі аддзялення архітэктуры. Ужо ад пачатковых класаў падстававай школы на мастацкія заняткі прыходзяць Галена Сідэвіч, Адам Гайрылюк і Ева Пракапюк.

— Найстарэйшым вучням працавану тэму для прац, а яны самі падбіраюць тэхніку малявання. Самыя таленавітыя малююць не горш за вучняў мастацкіх ліцэяў, — падсумоўвае працу сваіх вучняў апякун кружкоў Марыя Бабулевіч.

Аляксей МАРОЗ

Як мы лётаем

З цікавасцю прачытаў я твор Міхася Андрасюка п.з. „Колька, які лётай над мястечкам” („Ніва” № 27). Добра і жыв напісаны пра нашы дзіцячыя мари, наша духовая стаўленне да жыцця і рэчаіснасці.

Часта забываєм мы важныя справы, але свае дзіцячыя мари я, напрыклад, помню; вядома, не ўсе.

Калісці, калі я вучыўся ў трэцім класе Пачатковай школы ў Дубічах-Царкоўных, настаўніца польскай мовы загадала нам, вучням, каб кожны напісаў сачыненне пра сябе, кім хоча быць у будучыні. Я, напрыклад, напісаў, што хачу быць настаўнікам (і бадай ім быў бы, калі б не цяжкі выпадак, які здарыўся не-калькі гадоў пасля). Другі мой сябрава напісаў, што яго мара — стаць трактарыстам (а ў той час, не так, як сёння, была гэта важная функцыя) і стаў ім пасля; ужо не жыве. Трэці мой сябрава напісаў дзіўнае сачыненне, а менавіта — ён хача быць вартавым самалётаў. Настаўніца была заклапочана, бо такой професіі не было і сёння хіба няма. Вучань той быў здольным матэматыкам, але гума-

нітарны ўрокі даваліся яму цяжка. З маіх аднагодкаў мала хто дабіўся высокага звання, толькі некаторыя з іх сталі інженерамі і магістрамі. Помно, адзін з іх у сёмым класе вучыўся слаба, але пасля талент яго развіўся і сёння ён магістр па электроніцы. І так бывае.

Былі і такія (але гэта не мая кампания), што задумалі, тое і зрабілі; іхня планы здзейсніліся і яны сталі славнімі людзьмі. Напэўна гэта здольныя людзі з аднаго боку, а з другога — іхня бацькі часта плылі з ветрам і ім усё дзверы найлепшых школ былі насцеж адкрыты; гэта таксама важна: так калісці, а асабліва сёння.

Апавяданне Міхася Андрасюка „Колька, які лётай над мястечкам”, гэта іншто іншае як метафора і адлюстраванне нашых мараў, душы і сэрца. І ясна — Колька не мог лётаць у паветры, як птушка ці дух, а нават самалёт. Гэта лётаюць нашы буйныя думкі і ўяўленні, інакш фантазія. І важна, што твор Міхася Андрасюка чытаеца лёгка і з прыемнасцю. Больш такіх твораў!

Мікалай ПАНФІЛЮК

Дыпламатыя

Што не гаварыць, а з медыяў можна многа шкавага даведацца. Неяк у нядзелю ўключыў я тэлевізар на „Сонечны патруль”. І ведаецце, амерыканцы — гэта адважны народ. У канале, які выхадзіў ля пляжа ў мора пасяліўся кракадзіл. Аграмадная гадзіна. Ноччу драмаў у канале, а днём наводзіў жах на разбэшчаных турыстаў. Лазіла сабе падлюга бездакорна то туды, то сюды. Аж урэшце ўгнявіла прыбярэжную ахову, якую сталі дакараць, што турысты абмінаюць курорт. І ўявіце сабе — двух прыбярэжных ратавальнікаў выбраліся ў канал. З адным толькі шнурком за кончаным пятлёю. Узялі голымі рукамі. Вывелі падлюгу на шнурку, як пакорлівага сабаку на павадку. Ці не ад вага гэта? Не тое што ў нас. Ну, у нас, праўда, кракадзілаў няма, але іншай по скудзі, як завязаць. Ды ў нас па-другому, дыпламатычна. Калі нешта не спорыща, лепш адвесці ўвагу ў іншым напрамку і прыкідвацца, што нешта робіцца. Быў у мяне сябра ў студэнцкія часы. Лянюга — ды яшчэ і тупы, як абух. Бог, відаць, дзеліць справядліва — паскупіў у адным, то пашчодрыў у іншым. Умеў калега языком варушыць. Пойдзе, бывала, на экзамен і пакуль прафесар паспее паставіць пытанне, то ён ужо з няяснасцю: — А чаму, моў, такі і такі замуляе тое, што вы ў сваёй працы даказалі ясна і давялі канкрэтамі? Папаў! Хто ж не любіць пахвалы, а сабліва вучоныя. І пачынаеца маналог з боку прафесара, а мой сябра толькі і знае ківаць галавою ды патакваць: „ага”, „вось менавіта”, „ну, вядома”. Такім спосабам паўгадзінная канверсацыя канчаеца ўпісам станоўчай ацэнкі ў заліковую кніжку і пострэхам для тых, што ідуць здаваць экзамен пасля. Во што робіць дыпламатыя і адвара!

Апошнюю праявілі ў Клеасіне пажарнікі, а сабліва антытэрарысцкая брыгада. І дзяякочы каму? Простаму буслу, які махнуў крылом на вырай і рашыў зімаваць тут. Ды аказваеца, не так яно проста. Дэмакратыя дэмагратыяй: якой хвалімся, але хто ведае, адкуль той бусел прыляцеў. Мо нелегальна ды яшчэ, барані Божа, праз усходнюю мяжу. У нас і сваім нечага рабіць. Жабы гінуць. А французы ж ванії. Цэлую гадзіну і дзесяць хвілін лапалі бусла пажарнікі з двума ўзброенымі антытэрарыстамі. Тры падыходы рабілі. Кінуць сетку — а бусел — файт, і ўзляціць ды, нягледзячы на

Міхась Шаховіч

Капліца св. Марыі Магдаліны пастаўі гетман Ян Клеменс Браніцкі. Пабудову распачалі 2 лютага 1758 года, а закончылі 18 жніўня таго ж года. Апісанне капліцы можна знайсці ў Інвентарным спіску з 1777 года: „Kaplica pod tytułem św. Marii Magdaleny murowana, z jedną kopułą białą, blachą pobita, a po słupach zielono malowana, w koło wapnem otynkowana, przy niej fundament na parkan murowany, dwoma gradusami kamiennymi”.

На пачатку XIX стагоддзя вакол капліцы началі хаваць памерлых, першапачаткова католікаў, пасля уніятаў і праваслаўных. Могільнік стаў гарадскім. Капліца, паводле візітацыі беластоцкай парафіі ад 1828 года, належала католікам і была „murowana z wieżą, na wierzchu krzyż żelazny i kopułka, pokryta cała karpiówką. Stawiona nie w kwadrat, ale okrąglą, o dwóch oknach, trzecie zaś mniejsze”.

Тэкст і фота Янкі Целушэцкага

Адпачынак і малітва

У сабор прыходзілі вучні падставовых школ.

Фота Аляксея МАРОЗА

Гайнаўскае Праваслаўнае брацтва св. св. Кірылы і Мяфодзія ад 3 да 14 ліпеня 2000 года арганізавала ў Свята-Троіцкім саборы адпачынак для дзяцей з маламаённых сем'яў.

— Задума арганізаваць адпачынак для гайнаўскіх дзяцей паўсталі яшчэ да канцэрта лаўрэатаў „Агляду праваслаўных калядак”. Арганізаторамі мірапрыемства былі Гайнаўскі аддзел БГКТ, Гайнаўскі дом культуры і Праваслаўнае брацтва, а выручаныя ад канцэрта 1 650 злотых перададзены былі дзецям на адпачынак. Пасля атрымалі мы дапамогу ад бурмістра Гайнаўкі (3 000 зл.) і войта Гайнаўскай гміны (500 зл.). З дзяцімі займаліся дзве дзячыны, а мы дапамагалі,— кажа намеснік старшыні Праваслаўнага брацтва Нэля Шчука.

У сабор прыходзілі 34 праваслаўныя вучні гайнаўскіх падставовых школ: ад першага па шосты клас. Кожны дзень распачынаўся з сустрэчы са святаром, духоўнага настаўлення і малітвы. Пасля снедання былі спатканні з катэхетам. Арганізаторы прадбачылі некалькі сустрэч на антыалкагольныя тэмы з психолагам Ірэнай Сніткоўскай. Чатыры разы адбываліся заняткі ў спартыўнай зале белліцэ пад кірункам настаўніка фізкультуры Рамана Данілюка. Вучні займаліся таксама на гарадскім стадыёне і наведалі Прафесійную пажарную каманду, дзе ўбачылі новыя пажарныя

машыны і прылады. У Беларускім музеі дзяцям паказалі даўнія сельскагаспадарчыя прылады і прадметы штодзённага хатняга карыстання, а старшыня Гайнаўскага аддзела БГКТ Міхал Голуб дзманстраваў фільмы. Вярнуўшыся з экспкурсіі вучні ляпілі з пластыліну даўнія прылады.

Старшыня Брацтва Ян Андраюк, галоўны арганізатор адпачынку, наладзіў выезд у вайсковую часць калі Гайнаўкі. Вучні пазнаёміліся там з жыццём вайскоўцаў. Затым дзяцей завезлі на экспкурсію ў Паказны звязыны запаведнік, а пасля на пачастунак ва ўрочышча Старая Белавежа. Вярнуўшыся, вучні выконвалі мастацкія працы на тэму лясной звязыны. Дзеці хадзілі яшчэ на экспкурсію па Гайнаўцы і наведалі Асяродак узорных праектаў для інвалідаў. Убачылі там праекты прылад для наймалодшых, якія не бачаць.

Многа часу вучні адмялі на падрыхтоўку малюнкаў і вершыкаў для „Лясного тэатра”. Апошні дзень поўнасцю яны прысвяцілі рэптыцыям. Перад бацькамі і сябрамі дзеткі дэкламавалі вершы і спявалі песні. Пасля дэкан, мітрафорны прататар Міхаіл Негярэвіч, падзякаў арганізаторам адпачынку і ўручыў дзеткам школьнія прылады. Вучні падорылі апекунам кветкі і разышліся дамоў з надзеяй, што ў наступным годзе зноў будуть адпачываць у саборы.

Аляксей МАРОЗ

Спалі на нарах

Успаміны Анны КАРПЮК, жыхаркі Бярначчыны ў Нараўчанская гміне, народжанай 23 студзеня 1909 года ў Луцэ.

Страшылі нашых, што немцы грозны будуть. То наши зрабілі буду на возе, абцягнулі палатном і паехалі парай коней. Увесь дабытак пакінулі. Парасята за намі бегла і квічала, але мы і яго пакінулі; а ў хляве яшчэ больш было.

Было гэта пасля Сплення 1915 года. У нас варшавякі, якія раней ад немца ўцякалі, начавалі быті ў сене каля клуні. Яны ў прымусе кансервы смажылі і мне той пах праціўны быў.

У Бандарах мост быў ужо ўзорваны і бацька паехаў праз рэчку каля Дворышча. Ехала нас сямёра: тата, мама, браты Максім і Тамась, сёстры Манька і Галена ды я; зімою, калі мы ўжо заехалі, нарадзіўся яшчэ адзін брат. Мама меншую сястру на руках несла, а я ўжо бегла каля мамы. Я ад воза асталася, мама мяне шукаюць — няма! Але пасля ў *таўце* знайшла.

Ехалі праз Ялоўку і Свіслоч. З намі паехалі яшчэ некалькі сем'ёў з нашай вёскі. Па дарозе быті *пітательныя пункты*, там ежу нам наливалі; мы з'ямо і далей едзем. З аднаго боку рухаўся *шалон* бежанцаў, а салдаты з другога боку. Калі спыняліся, то мы, дзеци, у пяску гулялі. Салдат кусок хлеба паказаў, то адна дзяўчынка забегла і *хваціла* той хлеб.

Заехалі ў Оршу, там пагрузіліся ў тварныя вагоны і паехалі далей. Спалі на нарах. Гаварылі, што коней і воз забрали і крыху заплацілі.

Спыніліся на станцыі Екацярынаўка ў Саратаўской губерні. На станцыю з вёскі, што 10 кілометраў ад станцыі была, па нас прыехалі і некалькі сем'ёў забралі. Бацьку адразу ў армію прызвалі; служыў ён у Пензе, а мы зімавалі і летавалі на вёсцы ва ўездзе Тацішчава. Хадзілі мы ў царкву, бо недалёка была.

Калі была рэвалюцыя, то сказаў, што паход будзе. На рынку бочку з нафтаі запалілі і мы, дзеци, пабеглі. Хадзілі там са спевамі „Смело, товарищи”. І на другі дзень паход быў, але мяне не пусцілі, бо холадна было. У рэвалюцыю там не біліся.

Тата з войска прыехаў і на станцыі Суворава рабіў майстрам на ліцейным заводзе. Бацька раней кавалём у Луцэ быў, у пана Бялінскага рабіў у Новы Двары каля Тарнопалі. На станцыі

бацька даведаўся, што эшалон у Польшчу збираюць. Мы прыехалі на станцыю, а той поезд ужо адышоў і мы яшчэ некалькі год асталіся. Давалі нам, бежанцам, па пудзе пісанічнай муکі на душу ў месяц. Мы не галадалі, а Москва ў нашу стараңу за хлебам прыязджала.

Бацька зімою захварэў і вясною памёр. На яго месца на працу брат меў стаць, але яму кавальства не падабалася і ён стаў грузчыкам. У школу я толькі адну зіму пахадзіла, пакуль не вытрабавалі вагон для вяртання. Прыйехалі на станцыю Салтыкоўка і там другія бежанцы пагрузіліся. Ехалі мы ў тварным вагоне, які прычапілі да пасажырскага поезда.

Сядалі на Провады. Яшчэ ў Богаяўленску хадзілі і співали „Хрыстос уваскрэс”. Прыйходзім да эшалона — поезд ад'яджае. Адна руская тоўстая асталася і яе сын выскачыў за ёю. Дагналі яны нас праз два тыдні; Левандоўская называліся.

У Мінску стаялі шэсць тыдняў, пакуль пропуск, каб праз граніцу пусцілі, вытрабавалі. У Стоўбцах сярод поля сталі і нас праўяралі. Адна руская, што ў Лодзь ехала, дала мне залаты нашынік перавезіць. Я ў *класы* скакала, той нашынік мне блытаўся, але не згубіла і перавезла.

У Баранавічах нам дэзінфекцыю зрабілі, тыдзень там стаялі. У шатрах нас сустракалі, абеды варылі. Мы панцак елі, пытаюць нас:

— Смачны?

— Ой! З фасоляю бардзо смачны.

Прыйехалі на станцыю Нараўка пад Пятра 1922 года. Пайшлі ў Луку і радня нас забрала фирмамі. З вагонаў хадзелі выгрузіць дошкі ад нараў, але нам не далі. З сабою прывезлі толькі крыху ежы.

Наша ўсё стаяла, толькі хата без акон была. Хата была новая, падвойная, толькі яшчэ не выканчаная. Яна была з разбранага двара пана Бялінскага; з таго двара яшчэ трох такія хаты были. Вокны забраў адзін знаёмы, які меў подобную хату, але аддаў іх нам.

Суседзі добрыя былі, нам есці давалі. Мы брату Максіму сталі меж ладзіць, каб у кузні рабіць; і я дула тым мехам. Вугаль недзе набіралі, жалеза бралі з разбітага моста. Максім вырабляў жалезні прылады, багатшым, а яны яму зборжкам плацілі. Пасля ён ажаніўся, коначка прыдбаў. Недзе жорны знайшли. Збіраліся і так жылі. А меншы брат у лес пайшоў і яму крупы і хлеб давалі. І 12 гектараў зямлі ў нас было.

У 1930 годзе я выйшла замуж у Бярначчыну. У 1941 годзе, як людзей каля Васькоў пабілі, то на другі дзень і нас вывезлі. З сабою можна было забраць адну карову і трох мяшкі рэчай. Нашу сям'ю вёз Аліфер з Ляўкова. Вывезлі нас перад Ілью, а на Ілью нашу вёску спалілі. У нас быті дзве хаты: старая і новая. І бярвенне на яшчэ адну, то з тых дыллёў немцы мост зрабілі.

Вывезлі ў Сяські каля Заблудава. Выгрузілі нас, а немцы недзе падзеліся. А мы па гаспадарах... Праз лета да восені ў Сяськах жылі, з гаспадарамі разам жылі і елі. Пасля пайшла чутка, што нас, бежанцаў, мелі ў Беласток вывозіць, і мы з братам у Луку пераехалі. А пасля вайны перарабліся ў Бярначчыну.

Запісаў Аляксандар ВЯРБІЦКІ

Фота аўтара

Юбілей кляшчэлеўскіх пажарнікаў

Добраахвотная пажарная каманда ў Кляшчэлях арганізавалася ў 1925 годзе па ініцыятыве тадышняга бурмістра Уладыслава Кулікоўскага. Пачатковая налічвала яна 30 асоб у дзвюх секцыях: пажарнай помпы і выратавальнай. Першую ўзначальваў Анджэй Чарнуліч, а астатнюю — Канстанцін Якубоўскі. Першое праўленне састаўлялі Мікалай Васілеўскі — старшыня, Браніслаў Адамчык — начальнік, Ян Рачкевіч — сакратар і Эдвард Зямянскі — скарбнік. Людвік Главацкі займаўся гаспадарчымі справамі. Рада горада выручаныя ад арэнды паляўнічай тэрыторыі гроши (за 6 чарговых гадоў) прызначыла пажарнікам. За іх куплены былі дзве помпы і дзве бочки-двуухколкі, 45 м шланга, дзве прыстаўныя драбіны, ручная сірэна, 12 тапароў, 25 баявых шлемаў і столькі ж поясаў. Два гады пазней пажарнікаў узначальваў Дзмітрый Якаў, а начальнікам стаў Эміль Ваўрусеўіч.

Прызначаныя магістратам гроши не пакрывалі выдаткаў і таму пажарнікамі сталі арганізаць забавы і праводзіць збор грошай сярод мясцовага грамадства. У 1929-1930 гг. член праўлення (і заадно кіраўнік школы) Эдвард Зямянскі арганізаваў драматургік, які на працягу дзесяцігадовай дзеянасці рыхтаваў спектаклі ў пажарнай вазоўні. Калі збіралася больш гледачоў, тады сцэна ставілася ў дзвярах, а публіка сядзела на панадворку на лаўках.

У 1934-1935 гадах узнік музычны калектыв. Капельмайстрам быў ксёндз Чэслаў Язерскі. У 1932-1936 гадах пажарнікамі купілі дзве бочки-двуухколкі. Пры савецкай уладзе Кляшчэлі атрымалі статус раёна і апынуліся ў Брасцкай вобласці. Каманду пажарнікаў узначальваў тады Аксёнаў. Пасля адыходу рускіх дзеянасці спынілася, але ў час акупацыі немцы загадалі яе аднавіць. Не лічылася яна ўжо добраахвотнай, а толькі прымусовай. Пажарнай камандзе надалей старшынстваваў Аксёнаў.

У 1947 годзе ўлады прызначылі пляц пад будову пажарнага дэпо, затым купілі будынак, які пажарнікі перавезлі і прызначылі на часовае карыстанне. Адначасова пачынаецца пабудова пажарнага дэпо на грамадскіх пачатках. У 1948 годзе Кляшчэлі атрымалі першы ў павеце аўтамабіль „Форд” і помпу „Сілесія”. Тэхніку абслугоўваў тады шафёр-механік Канстанцін Леанкевіч. Год пазней узнікла жаночая каманда, якую ўзначаліла Надзея Ціханюк. У гэты час камандай кіравалі старшыня

Эміль Ваўрусеўіч і начальнік Мікалай Леанкевіч. У наступным годзе пасаду старшыні прыняў Васіль Артысевіч і быў ім дваццаць гадоў.

У 1951 годзе спынілася пабудова дэпо ў цэнтры мястэчка. Пляцоўку пад будову выдзелілі ў іншым месцы.

У 1955 годзе кляшчэлеўская каманда атрымала аўтамабіль „GM-8”, помпу і кредит на пабудову пажарнага дэпо. У шасцідзесятых гадах пабудаваны былі дэпо, гаспадарчы будынак і два рэзервуары для вады.

З нагоды 50-гадовага юбілею кляшчэлеўскай пажарнай камандзе прысвоены быў залаты медаль „За заслугі для пажарнай справы” і прызначаны аўтамабіль „Ельч”. У восьмідзесятых гадах пажарнікі разбудавалі дэпо грамадскім чынам.

У 1991 годзе старшынёю стаў Ежы Антанюк, а начальнікам — Мікалай Якубоўскі.

Кляшчэлеўская пажарнікі актыўна ўдзельнічалі ў пабудове купальнага басейна, мясцовай школы, пасадцы лесу, будове дарог. 30 ліпеня г. пажарнікі разам з грамадствам гміны адзначылі юбілей 75-годдзя. Залатая медаль „За заслугі для пажарнай справы” атрымалі — 4 асобы, сярэбранныя — 12, бронзавыя — 15. Адзнаку „Узорны пажарнік” атрымалі 6 чалавек. За шматгадовую членства ў ОСП (ад пяці да шасцідзесяці гадоў) узнагароджаных было многа пажарнікаў, у тым ліку ветэраны: Канстанцін Леанкевіч (60 гадоў), Рыгор Насковіч і Аляксей Раманоўскі (50), Ежы Антанюк, Мікалай Младзяноўскі, Уладзімір Шумоўскі, Арсень, Анатоль і Юзэф Траяніўскі (40).

Зараз кляшчэлеўская ОСП налічвае 86 членаў (у тым ліку 9 ганаровых). Працуе маладёжная каманда з 10 юнакоў. Пажарнікі карыстаюцца двумя баявымі аўтамабілямі: „Ельч” і „Стар” ды іншым абсталяваннем.

— Асноўнай праблемай, — гаворыць старшыня Ежы Антанюк, — гэта брак спецыялістычнага абсталявання. Лічымся вогнетушыльна-выратавальнай адзінкай, задача прыбывае, а неабходных прыладаў не хапае з-за нястачы грошай. Варты адзначыць, што пажары ўзмацняюцца. Калі ў 1998 г. выязжалі мы 31 раз, дык у наступным ужо 43, а ў першым паўгоддзі гэтага года ажно 40 разоў.

На маю думку, гроши для гэтай справы неабходны знайсці.

Уладзімір СІДАРУК

п'яніцам дзяржава дае гроши на лепшыя абудак.

Не ўсім пенсіянерам на вёсцы добра жывеца. Хто жыве з адной пенсіяй, той не разгуляецца. А той, хто атрымлівае пенсію і абраўляе зямлю, можа сабе выпіць. Ёсць у нас гаспадары, якія бяруць па 1 000 зл. за малако, атрымоўваюць пенсію і абраўляюць зямлю, якую перапісалі на сваіх гародскіх дзяцей. Ці гэта справядліва? Чаму КРУС гэтым не цікавіцца?

Дзядзька ЗАХАР

З майго панадворка

Яўген Мірановіч у артыкуле „Рэінкарнацыя вёскі” піша, што адраджавацца вёска, на якой так хораща цяпер жывеца. Калі на вёсцы так добра, то чаму ж людзі з вёсак учікаюць. Напрыклад, у нашу вёску ніхто яшчэ не вярнуўся. І хаты яна малая, то трох хаты ўжо пустуюць. Аўтар піша, што няма ўжо п'яніц у гумовых ботах. З майх назіранняў вынікае, што цяперашнім

— Як гэта вы ўсе пішаце? — сказаў мой бацька, прачытаўшы першы адзін з аўтабіографій Пятра Сергіевіча. — Калі ён сам піша, што нарадзіўся 10 ліпеня 1900 г. старога стылю, дык па новым гэта будзе 23 ліпеня, а не 27 чэрвеня.

Спасылаючыся на ўсякія энцыклапедыі, якія даюць падвойную дату нараджэння мастака, усё ж такі трэба дайць

Калі нарадзіўся Пётр Сергіевіч?

веру яму самому. Далей астаетца толькі правільна пералічыць дні.

Дарэчы, гэта не першы выпадак памылкі з датамі нараджэння ў двух стылях. Паколькі сам Пётр Сергіевіч усюды датай свайго нараджэння лічыў 10 ліпеня, трэба дайць яму веру, бо і сапраўды 10 ліпеня ў 1900 г. паводле старога стылю гэта 23 ліпеня.

Лена ГЛАГОЎСКАЯ

У школу пасля ўрокаў?

Новыя праграмы Фонду Баторыя для моладзі

Фонд імя Стэфана Баторыя пачынае новы конкурс на датацыі — „Школа пасля ўрокаў”. У першую чаргу будзе ён праводзіцца ў Падляскім і Вармінска-Мазурскім ваяводствах.

Мэта праграмы — дапамога школам, якія вядуць пазаўрочную дзейнасць у карысць дзяцей, моладзі і мясцовага грамадства. Фінансавая падтрымка прызначаецца на мерапрыемствы, звязаныя з актыўным праводжаннем свабоднага часу, рэалізацыяй і разбуджваннем зацікаўленняў ды інтэграцыяй лакальнага асяроддзя. Аб датацыі могуць хадайнічаць школы (падставовыя, гімназіі, сярэднія, комплексныя школы, рады бацькоў, бацькоўскія камітэты, школьнія самаўрады) і грамадскія арганізацыі, якія дзейнічаюць на тэрыторыі школ або цесна з імі супрацоўнічаюць.

„Школы ў малых гарадах або на вёсках — гэта не толькі асветныя ўстановы. Вельмі часта выконваюць яны ролю адзіных грамадска-культурных цэнтраў у ваколіцы. Гуртуюць яны пад сваім дахам не толькі моладзь, але ўсіх жыхароў дадзенай мясцовасці і садзейнічаюць развіццю шматлікіх грамадскіх лакальных ініцыятыў”, — тлумачыць

Сільвія Максім, каардынатор Маладзёжнай праграмы Фонду. — Хочам спрыяць паўставанню новых праграм, якія — рэалізаваныя школамі або на тэрыторыі школ няўрадавымі арганізацыямі — будуць садзейнічаць развіццю маладога чалавека”.

Фонд будзе аказваць фінансавую падтрымку на конкурснай аснове. Велічыня пропанаванай датацыі не можа перасягнуць 2 000 зл. Не будуць фінансавацца тыя мерапрыемствы, якія належаць да падставовых форм школьнай дзейнасці (абавязковыя і факультатыўныя ўрочныя заняткі і карыгіруючыя ўраўнільныя заняткі для вучняў).

Партнёрам Фонду пры рэалізацыі конкурсу „Школа пасля ўрокаў” у Падляскім ваяводстве з'яўляецца: *Ośrodek Wspierania Organizacji Pozarządowych (ul. Dojlidy Fabryczne 26, 15-555 Białystok, tel. 73 22 846, fax 73 29 484, kontakt: Katarzyna Łotowska)*. Прашэнні аб датацыі трэба дасылаць на вышэйпададзены адрес да **20 верасня** г.г.

Дадатковая інфармацыя можна атрымаць пад адрасам: Program Młodzieżowy Fundacji Batorego (tel. 0-22 622 12 88; fax 0-22 622 12 80); <http://www.batory.org.pl/program/mlodziezowy>, e-mail: smaksim@batory.org.pl

Артысты з пагарэлага тэатра

Так можна называць усіх, хто ў нас кандыдуе на пост прэзідэнта Польшчы. Аб гэтым цікава і слушна напісаў Яўген Мірановіч у публікацыі п.з. „Тэатр ілюзій” („Ніва” № 43). Аўтар абаснаваў на фактах свае высновы, і мы бачым, як свет жыве на адных ілюзіях: хто хітры, той живе, але ён і калісці бяды вялікай не меў. Кожны кандыдат абяцае народу залатыя горы: малая падаткі, ліквідацыю беспрацоўя, пашану чалавеку, барацьбу з бандытызмам, павеліченне сацыяльных паслуг, дарэмныя школы, лячэнне... Але кожны павінен ведаць і тое, што нават пра-мудры Саламон не ў сілах учыніць цуд, каб з пустога кубка чалавек мог вады напіцца. Так і наша краіна, Польша, калі яна ўжо голая і бедная, як касцельная мыш — адкуль яна набярэ тых грошай, каб заткніць гэтыя дзіры? Яе абгалілі „самі сваі” — людзі, якія маюць уваходу „тунель — калідор цемнаты”, адкуль выцягаюць аграмаднія гроши. Калі прости рабочы заробіць у месяц 500-600 зл., дык ягоны дырэктар „выцягні” калі 20 000 зл. І дзе тут праўда? І Квасніцкі — чамусь-

ці не спыніў гэту дзікую камбінацыю. А нашы людзі ажно пішчаць за ім і на маё пытанне, чаму ён год таму не асудзіў нападзенне НАТО на праваслаўную Сербію, а яшчэ пахваліў Захад за той „рыцарскі ўчынок”, беларусы маюць дзіцячы і наўмы адказ: Квасніцкі інакш не мог зрабіць, бо ён акружаны салідарнікамі. Проста кожучы: паміж молатам і кавадлам ён, вельмі пакутуе і сэрца „баліць” яму, што такая бедната бушуе ў нас. Хто пры камуне меў гладкі язычок — жыў прыпяваючы і дарога ўсходу такому быў адкрыта, так і сёння гэтая праява зла нічуць не змянілася, а яшчэ больш удасканалілася. Нездарма нехта калісці сказаў: калі будзе няспынна гладка ілгаць, павераць тату на канец нават разумныя людзі.

Наконт выбараў у нас на пост прэзідэнта няма найменшага сумнення — будзе ім зноў Аляксандр Квасніцкі, бо ён найлепшы артыст і гладка гаворыць, як з пласцінкі. Толькі адна бяды: ён акружаны салідарнікамі і каб не яны, ён з Польшчы зрабіў бы другую Амерыку, а то нават рай.

Мікалай ПАНФІЛЮК

падручны беларуска-польскі слоўнік. Буду вельмі ўдзячны за дапамогу. Загадзя дзякую і шлю прывітанні.

Юльян Вяжбоўскі

Ад рэдакцыі: Падручнік і слоўнік, якіх шукаецце, у кнігарнях не знайдзіце, бо іх праста няма. Ведаєм, што выдаваліся „скрыпты” па беларускай мове. Просім тады нашых чытачоў дапамагчы аўтару ліста літаратурай, якай дапамагла б яму вывучыць беларускую мову. **Пісаць можна ў рэдакцыю або на адрас: Julian Wierzbowski, ul. Pięniężnego 60/2, 14-100 Ostróda.**

Наша пошта

Паважаная рэдакцыя!

Піша вам выпускнік аддзялення ўсходнеславянскай філалогіі Вармінска-Мазурскага ўніверсітэта ў Ольштыне. У час навукі я сутыкнуўся з беларускай мовай. Цяпер рашыў я паглыбіць сваё веданне гэтай мовы самастойна. Але ў мене ёсьць толькі „Rozmówki polsko-białoruskie” і „Podręczny słownik polsko-białoruski”. Неабходны мне яшчэ падручнікі па вывучэнні беларускай мовы (можуць быць „скрыпты”) і які-небудзь

Гналі мух і самагонку

Пры камуне Ігнат быў членам ОРМО ды ПАРП. Усе былі яго знаёмымі — у гмінных уладах, а нават у раёне. Да Ігната ўлады тыя часта заязджалі ў хату. А калі заедуць, дык Ігнат абавязкова ставіць чарку, а жонка закусь — вясковую каўбаску-пальцоўку. У Ігната была невялікая гаспадарка і цяжка было звязаць канцы, каб кожнаму гостю дагадзіць. А тыя едуць ды едуць... Тады спрабаваў Ігнат выгнаць самагонку. Зрабіў аппарат з трыццацілітровай банкі з-пад малака, нарыхтаваў добры хладзільнік. Расчыніў брагу з пяці кілаграмаў цукру, а калі яна добра выхадзілася, стаў гнаць...

Самагонка ўдалася, так на 50 градусаў. Прыехаў гмінны сакратар партыі, паглядзеў, як дзейнічае партыйная ячэйка. Ігнат крыху баяўся, але паставіў паўлітэрку на стол, а гаспадыня нарэзала пальцоўкі. Выпілі. Сакратар пахваліў напой, што вельмі добры ён. Ігнат падумаў, што, калі той не накажа міліцыі, усё будзе добра і самагонку можна будзе далей рабіць.

Праз колькі дзён прыязджаюць зноў сакратар з начальнікам гміны. Сакратар кажа: пачастуй начальніка добрай гарэлкай. Ігнат прынёс на стол бутэльку, жонка нарыхтавала закусь... Так Ігнат яшчэ мацней пасябраўа з гміннымі ўладамі. Не меў цяпер праблемы атрымаць патрэбны будаўнічы матэрый, неабходны для сябе, а калі напісаў прашэнне, каб яму прыдзялі трактар, дык не чакаў у чарзе, а атрымаў яго зараз...

Падумаў Ігнат, што, усё ж, гнаць самагонку небяспечна, бо дым з коміна выходзіць... Купіў электрагрэлку, управіў яе ў банку. Самагонку рабіў пераважна ў аўторак, калі ў гміне рынак быў — тады ўсё гмінныя службоўцы і міліцыянеры сядзелі ў гміне, бо ж тады было найбольш наведвальнікаў, каб аформіць якую-небудзь справу. Ігнат наладжваў ўсё, падключаў што трэба ды выходзіў на гадзіну і 25 хвілін на вуліцу, да людзей, а за той час брага закіпіць і пачне цячы самагонка, а ж паўлітэрка накапвае за 40 хвілін... Усё Ігнат выпічыў, да хвілінкі, і хадзіў толькі мяніць бутэлькі...

Аднойчы ў ёсцьці здарылася бяды — успыхнуў пажар. Дабраахвотная пажарная каманда справілася, згарэў толькі адзін гаспадарчы будынак. На трэці дзень Ігнатава жонка паехала ў Беласток да лекара, а Ігнат узяўся гнаць самагонку. Прыехаў да яго сын з унучкай, а шафёр таксойкі па грыбы.

— Ён пры даўжэйшым карыстанні адным лякарствам не хоча завочна падпісваць рэцепт. Патрабуе абследаваць паціента, — заяўіла мне медсястра.

З першага візіту аказалася, што но-

Убачылі яны, чым займаецца дзед. Унучка яшчэ ў школу не хадзіла, засталася дома. Такі таксама стаяла на падворку. Тут бачыць, што на падворак заходзіць міліцыянер. Хутчэй з унучка выбег Ігнат з хаты, каб міліцыянер не зайдзе. Міліцыянер на ганку запытаўся, ці можа напісаць пратакол аб пажары. Успомніў таксама, што не зрабіў памераў будынка. Пакінуў паперы ды пайшоў мераць — не баяўся, бо ж Ігнат быў членам ОРМО. Малая ўнучка, хоць малая, зразумела, што трэба хутка ліквідаваць пах гарэлкі. Хапіла „мухазоль” і стала ім пыхкаць, каб выветрыць пах гарэлкі. Міліцыянеру вытлумачыла смурод тым, што, калі ён заходзіў, дык напусціў мух. Дык яна іх патруціла. Міліцыянер пакінуў адчыненыя дзвёры, кончыў пісаць пратакол. У той час вярталіся з грыбоў Ігнатаў сын з таксістам. Мала што сыну ногі задржалі ад страху, нават і штаны затрапілі! Падумаў, што бацьку злавілі на прадукцыі самагонкі!.. Ды Ігнат быў вяслы — значыць, не папаўся...

Міліцыянер кончыў пісаць пратакол, развітаўся і пайшоў. Таксіст даведаўся, у чым спраўа, і са смехам сказаў: „Ну, то давай, вып’ю і я за тваё здароўе і за тое, што выкруціўся”. Выпілі ўтраіх паўлітру. А затым таксіст павёз Ігнатаў сына і ўнучку ў Беласток, а стары разабраў аппарат.

Прайшло пятнаццаць гадоў. Настала дэмакратыя. Ігнатаў сябры ўжо даўно не пры ўладзе. Міліцыянер пайшоў на пенсію. Спаткаўшыся, стаў Ігнат пытаць былога міліцыянера, ці не чуў чаго падазронага тады, як пісаў той пратакол з пажару. Ага, успомніў, што Ігнатаў малая ўнучка выганяла мух з ганка. Пра самагонку нават і не падазраваў! Пасміяліся тады добра над кемлівасцю ды вынаходлівага селяніна. Чалавек вёскі, каб выжыць, за рознае хапаўся...

Цяпер, калі за нелегальную прадукцыю алкаголю вострыя штрафы, Ігнат пабіў свой аппарат ды выкінуў яго ў лес. Сам цяпер ён на сялянскай пенсіі. Ніякі ўлады яго не наведваюць (хіба што перад выбарамі), сам ён не належыць да ніякай партыі. Купляе час ад часу рускі „шпірт”, разбаўляе яго з півам „портэр”, дадае 100 грамаў цукру, пачачак цукру ванілінага... Каштаваў я гэты Ігнатаў напой. Смачны ён, добра п’еца і хутка бярэ...

Мікалай Лук'янюк

Новы пан, іншая звычка

Многія паціенты амбулаторыі мундзірных служб у Чаромсе часта „паўтараюць” лякарства. Каб не чакаць у чарзе да лекара, звяртаюцца яны з просьбай да медсяstry, каб тая прапісала лякарства на новы рэцэнт. Звычка такая працягвалася гадамі. Зараз, з прыходам новага лекара, ўсё перамянілася.

— Ён пры даўжэйшым карыстанні адным лякарствам не хоча завочна падпісваць рэцепт. Патрабуе абследаваць паціента, — заяўіла мне медсястра.

З першага візіту аказалася, што но-

вы лекар нядрэнны спецыяліст. Пачаткова запытаў з чым я прыйшоў, затым сказаў распрануцца і абследаваў дэталёва. Пасля гэтага, не заглядаючы ў маю картатэку, чытаў быццам з карт маю хваробу.

Многія жыхары Чаромхі не давяраюць новым лекарам, бо, як кажуць, пасылаюць туды нявопытных. Я думаю інакш і новаму ўрачу не толькі давяраю, але лічу яго сапраўдным спецыялістам, які заўсёды дапаможа чалавеку ў бядзе.

Уладзімір Сідарук

Hiba

ТЬДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

Выдавец: Праграмная рада тыднёвіка „Ніва”.

Старшыня: Яўген Мірановіч.

Адрес рэдакцыі: 15-959 Беласток 2, ul. Zamenhofa 27, skr. poczt. 149.

Тэл./факс: (0 85) 743 50 22.

Internet: <http://www.kurier-poranny.com/niwa>

E-mail: niwa@kurier-poranny.com

Zrealizowano przy pomocy finansowej Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Галоўны рэдактар: Віталь Луба.

Сакратар рэдакцыі: Аляксандр Максімюк.

Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацюк-Свярбуская.

Публіцысты: Мікола Ваўранюк, А

Ніўка

нымі маніторамі ды малазразумелым гукарэжысэрам — каб навучыць і беларускую андэграўнду вую тусоўку любіць і шанаваць Басовішча, пра непатрэбнасць і карумпаванасць якога так мно-
га казалася ў апошня гады. Нават вядомыя польскія гурты

„Наша Ніва”, № 31(188), 31.07.2000 г.

Водгаслы „Басовішча 2000”

« Андрэя Карчэўскага, старшыню Беларускага аб’яднання студэнтаў, паведамляем, што арганізаванае ім „Басовішча” — імпрэза карумпаваная. Не сакрэт жа, што ў „Нашай Ніве” ўсё ведаюць найлепш за ўсіх у свеце. Ветліва просім старшыню БАС у наступным годзе пазбавіць Фестываль ад карупцыі. Мы карупцый і непатрэбчыны ні шанаваць, ні любіць не будзем.

Гродзенскіх фанатаў Весткавага агенцтва „Правае рэха”, спрэваздача якога (пра „Басовішча”) друкавалася на гэтай старонцы пару нумароў назад, паведамляем, што актуальны адрас Агенцтва ў Інтэрнэце наступны: <http://www.recha.da.ru/>. Там і шукайце сваіх улюблёных аўтараў.

„Даўціны” Андрэя Гаўрылюка

Чакаючы гасцей гаспадар што хвіліну здымаете з полкі кніжку і хавае ў шафу.

— Баішся, што табе іх раскрадуць? — пытае жонка.

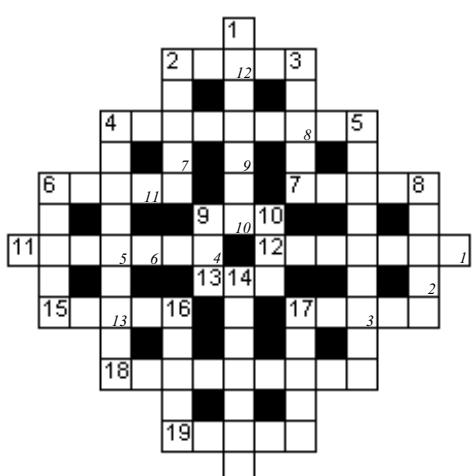
— Не, баюся, што буду вымушаны аддаць.

Світае ўжо, а гості танцуяць без аглядкі. Юбілярка, ледзь тримаючыся на нагах, падымает трубку телефона. Па хвіліне кладзе трубку і вяртаецца да гасцей:

— Слухайце: званілі пажарнікі і паведамілі мне, што ў кагосыці з вас пажар, толькі не дачула ў каго...

— Суседзе, што гэта ўчора за свята было ў вас, што так позна танцевалі на панадворку?

Крыжаванка

Гарызантальна: 2. аб’ява аб спектаклі, 4. хістанне на няроўнай дарозе, 6. вядомасць, 7. гроши ў лік будучых плацяжоў, 9. старажытнагрэческі бог вятроў, 11. расклад карт для забавы або варажбы, 12. устаўлены і замацаваны kleem прадмет, 13. адзінка працы, 15. няродны бацька, 17. між родам і народам, 18. другім ім быў Герман Цітоў, 19. кароўнік.

Вертыкальна: 1. невялікі тэкст напі-

— Мы не танцевалі, толькі сынок перавярнуў вулей.

Гутараць два суседы:

— Выбачайце за мае курыцы, якія выдзяйблі ваши пасевы кветак.

— Гэта дробязь, то вы прабачце за майго сабачку, які падушыў ўсіх ваших курей.

— Няма пра што турбавацца — мая жонка раз’ехала яго самаходам.

— Ах, ведаю — я пракалоў у ім колы.

Лекар да пацыента:

— Калі не перастанец бегаць за замужнімі жанчынамі, то вас чакае хуткая смерць.

— Ці са мною аж так дрэнна?

— Не, але тая, за якою вы цяпер бегаце, гэта мая жонка.

саны каму-небудзь, 2. напад, 3. старажытнагрэческая багіня мудрасці, 4. вясеннае судна для выяўлення і аблясшчыдання мін, 5. права на карыстанне чым-небудзь, 6. моцнае жаданне піць, 8. жыллё каўказскіх горцаў, 9. невялікі нарыс, 10. залўная сенажаць, 14. рыбак, 16. харчовы тлушч, 17. горад з Карлавым мостам.

(Ш)

Рашэнне крыжаванкі складаўшы літары з пазначаных курсівам палёў. Сярод чытачоў, якія на працягу месяца дашлоць у рэдакцыю правільнай рашэнні, будуть разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку з 28 нумара

Гарызантальна: гітара, лемпіра, рэмень, Ямантай, Ніксан, асадка, рэцінол, Гартны, канявод, царква.

Вертыкальна: Іліяды, імшара, містык, Гарун, Томск, ранча, ісціна, сінява, Нольдэ, смала, дотык, Арыка.

Рашэнне: Аляксандар Цвікевіч.

Кніжныя ўзнагароды высылаем Яўгену Барэлю з Ваўкавыска і Вользе Дзевяньковіч з Варшавы.

Як пайшоў я на базар

Базар ратуе ўсіх. Асабліва пенсіянера. Здох бы чалавек без яго ў сённяшні час. Таму тыя, у каго гроши і ўлада, хоць бы тримаць руку на рынковым пульсе і калі трэба, дазволіць або не, даць дыхнуць або зусім прыдушыць маленькага базарнага чалавека — смешина гаўдненеўрапейскага гандлярыка або пакупніка з худзенькім кашальком. А што стравіць на гэтым увесе горад або і пашырны, калі не ўся, калі крыўдлівы і кумекаючы ў эканоміі гандляр з’едзе ў другі, больш спрыяльны для нармальнага гандлю бок? Плац і плач, бедны былы базарны пакупніку, цяпер кліенце „нармальных” крамаў, у якіх цэны набираюць новыя нулі. Нуль не зайдёды нуль...

А я люблю проста таксама паходзіць па рынку. Паглядзець на тавары, сярод якіх знайсці можна такія цуды, якіх прымянення ў жыцці я зусім часам не спадзяваюся. Прывозяць людзі тое, што маюць, што заляжалася ў хаце, купленая пры нагодзе, бо „давалі”, часам у нейкай вясковай краме, што там ляжала ад сямідзесятых гадоў. Ухопленае таму, што якраз стаяла чарга, а гроши якраз былі ў кішэні. Тыпу „клей на мухі ў носе”, „штучка для забівання мухі на мядзведзю”, як кожа мой сябра Ірыней Комат. Ірыней таксама часта заходзіць на базар. Часцей за мяне. А чаму? Ён таксама любіць глядзець на людзей. Асабліва на прыгожы пол. І на менш прыгожы з прыгожага. Ён у кожнай жанчыне бачыць харошае, часам, бачу, закрытае ад іншых вачэй. Бо што можа быць файнае ў пракуранай, спаттай, прастуджанай бабе ў пагнёных шматках, што валаклася з рознымі торбачкамі на спіне, пад пахамі і між ногамі праз два кантыненты? „Пан, купі!” — просіцца, бы сама сябе прадавала, каб набыць яе танныя цуды, гатова аддаць табе іх за менш, чым сама іх у ся-

бе на радзіме набыла. Но такіх бедалаў, што трасуцца на ветры і снезе на чашы стадыёна ёсьць сотні, тысячи... Твар абветраны, губы патрэсканыя, цела стомленае, упацелае, нявыспанае... Усё ж, яны — прыгажосць, бо на іх стаіць, кажа Ірыней, ўсё. Стаяў Сауз, стаіць Ра-сія і ўся Садружнасць, і будзе стаяць ўсё тое, што будзе пасля. На кабеце, якая корміць, поіць, вучыць, нараджаете салдата і будаўніка. Ёсьць асновай абмену ў прыродзе. Пладавітая матка людзей і думак. От, філософ з таго Ірынея. Шкада, што большы з яго тэарэтык. Абагаўляе кабет, але каб адну якую ашасліў!..

— Пан, ктура гадзіна? — першы раз пачапулі мы іншае. Ці гэта не падчэпка будзе? — прамільгнула ў майдані думцы. Я калісьці падобна паненак зачапаў, быццам не меў гадзінніка. Не прапануе тавар, бачыце... Гадзіннікі на руцэ маюць абедзве, маладая і старэйшая. Трохі нетыповыя чаўночніцы — акуратныя, свежа памяляваныя... Клятчатаі торбы ўжо ў сетку схаваны, пэўна, прадалі ўсё, грошы на гроши памянялі...

— Трэцяя пі-эм! — стаў завіхацца калія маладзейшае Ірыней. — Можа, пані будуць ласкавыя паабедаць з намі?

Я затрос шматзначна галавой, даючы Ірынею знак, што не вельмі магу раскашліцца на дзве дамы. Хто іх ведае, колькі такая з’есці можа? А асабліва гэта, што мне пад бок прыклейлася, аглядае мяне ад галавы да пят...

Накармілі мы, напайлі Ганну і Мар’янну ў кватэры Ірынея. Не, ніякіх намёкаў не давалі, што і начаваць можна. Але, так сказаць, прыйшлося запрапанаваць, каб адпачылі. Паказаў Ірыней ім дзве канапы ў другім пакоі, ванну, даў купальныя ручнікі...

— Не, дзянькуем, мыцца не будзем. Пукупаліся дома пазаўчора, у Мастах...

Вандал АРЛЯНСКІ

Рок-гіт-парад

РАДЫЁ РАЦЫЯ

У эфіры рок-гіт-парад гучыць кожную другую суботу а гадзіне 16.15 на хваліх Радыё Рація 105.5 FM. Усіх, хто цікавіцца беларускай рок-музыкай прыняць удзел у плебісцыце запрашае вядучы — Лукаш Сцяпанюк. Свае прапановы можаце да-сылыцца па пошце (*Radio Racja, ul. Cieplia 1/7, 15-472 Bialystok*) або па электроннай пошце (*radio.racja@poczta.wp.pl* або *stepb@poczta.wp.pl*). Для ўдзельнікаў узнагароды — магнітафонныя пленкі з беларускай рок-музыкай.

Паясненні да спіска: першая лічба — месца, якое песня заняла ў актуальным выпуску рок-гіт-параду; другая лічба — месца, якое песня заняла ў папярэднім выпуску (два тыдні таму); трэцяя лічба — інформацыя, колькі песня набрала ачкоў у плебісцыце.

15 выпуск, 12.08.2000 г.

1	3	118	Алесюкі, „Беларусачка”
2	2	110	Н.Р.М., „Паветраны шар”
3	1	96	Н.Р.М., „Чистая светлая”
4	5	86	Н.Р.М., „Тры чарапахі”
5	7	80	Ріма, „Прывык”
6	4	79	Крыві, „За туманам”
7	10	68	Н.Р.М., „Песня падземных жыхароў”
8	11	66	Н.Р.М., „Партызанская”
9	20	65	Лешчу, „Новая стагоддзе”
10	9	59	Уліс, „Радыё свабода”
11	6	57	Р.Ф. Брага, „Тыя чацвёра”
12	15	49	Р.Ф. Брага, „Пасаг”
13	—	48	Р.Ф. Брага, „Не гавары”
14	16	45	Exist, „Памыліўся”
15	—	43	Ріма, „Вечны Гарадок”
16	—	40	Зніч, „Вой бушуе”
17	12	39	Н.Р.М., „Бывай”
18	13	38	Кардон, „Айчына”
19	14	36	Р.Ф. Брага, „Рэчанька”
20	—	35	Камелот, „Дудар”

Як галасаваць: песні, якія вам найбольш падабаецца прызнайце 10 балаў, 2 песні — 9 балаў, 3 — 8, 4 — 7, і г.д. аж да 10 песні, якой дайце 1 бал.